de ovend

Stellingwarfs tiedschrift

24e jaorgaank no. 5

Kolofon

De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redakteur: Johan Veenstra.

Buro-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Drok: Van der Meer, Oosterwoolde.

Administraosie: Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde,
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.
Tillefoon: 0516-514533, fax 0516-520551.

Lidm./Ab.: f 20,00 in et jaor.
Losse nommers: f 4,00.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

In dit nommer:

Foto's: blz. 1, 5, 11, 21, 33 Sietske Bloemhoff.
blz. 10 Archief Johan Veenstra.
blz. 14, 15 Harmen Houtman.
blz. 26, 27 Archief W.H. de Vries.
blz. 39 Archief Kees Nijboer.

Foto omslag: De Miente zoas dat d'r vandaege-de-dag uutzicht.

Inhoold

Oene Bult
De burgemeester (2): 'Het liefst zou ik drie bedrijven per dag openen, maar zo is het niet' 3
Krummelties 8
Ybe Duursma
Et vergeten karkhof van Hooltwoolde 10
Benny Holtrop
Vliegen 12
Harmen Houtman
Mit een tuut van de Donau 13
Harmen Houtman
Bokser 16
Kerst Huisman
Inleiding over et schrieven van historische romans 17
Jury-rappot H.J. Bergveld-Pries 1996 20
W.H. de Vries
De oorlog in de Stellingwarven - 2 - 25
Jan Bakker
Een zunderling 28
Otto de Vent
Bi'j Jan Berends in de hutte 30
Willem Jan Teijema
carpe diem 31
Sietske Bloemhoff
Et Kroontien 32
Vertaelings van de Funeral Blues 34
Henk Bloemhoff
Et Stellingwarfs Woordeboek 37
Veurbi'j, veurbi'j, veurgoed veurbi'j 39

Oene Bult

De burgemeester (2): 'Het liefst zou ik drie bedrijven per dag openen, maar zo is het niet'

Doe burgemeester mr. L.H. Lesterhuis (52) van Amelaand naor Stellingwarf-Oostaende kommen zol, wodde eerst een perfielschets maekt onder leiding van Haans Wiegel, in die tied - elf jaor leden - kommesaores van de majesteit in Frieslaand. Vanzels wodde ok de vraoge steld of et een vrouwmeens as wel een manmeens wezen mos. Iene van de insprekers zee doe: 'Dat maekt niks uut, as de persoon die komt nog mar mit de haand melken kan.' Die uutspraoke ston doe in alle kraanten. Zoks was nog nooit schetst, mar toch annemelik in een overwegend agrarische gemiente?
Die inspreker was ik. Dus begin ik oons vraoggesprek mit de eerste burger van Oost: 'En, hoeveule koenen hej' in al die tied al melken kund?' Antwoord: 'Ik ben daar nog nooit voor gevraagd. Gelukkig ook maar voor de boeren, want ik had er niks van terecht gebracht,' zegt de man in kotte hemdsmouwen.

Gevuulte veur betrekkelike humor en warkelikhiedszin is disse burgemeester niet vremd. Liekemin as fantesie, die stoelt op alle nochterhied. 'Twie Stellingwarver gemienten? Da's grote onzin! As et ien gemiente wezen zol, hoefde niet alles dubbeld daon wodden en zol de perveensie nog meer rekening mit oons holen, dán mit 50.000 inwoners. De beide burgemeesters willen et wel, mar de Raod niet. Die leden zien d'r gien locht in. Et zol te groot wodden, niet goed te besturen en zo. Ze zien d'r gien veurdiel in.'
Of ligt et toch an de burgemeesters? Waor moet iene van beidend dan henne?
De burgemeester: 'Kollega Heite kan dan wel burgemeester blieven en ik vien wel een plak bi'j de KNVB. Et gemientehuus is d'r ok al, in Berkoop, et ni'je baankgebouw van de Veurschotbaank - die dan mar naor de Frieslaandbaank gaot - en de Schrieversronte in et oolde gebouw. Mooi toch?'
(Now wodt et tied om even weten te laoten, dat et tien ure in de morgen is, we alliend koffie dronken hebben, op et gemientehuus van Oost gien starke draank schonken wodt en de burgemeester pas an et aende van et vraoggesprek - aanderhalf ure laeter - een piepe opstikt.)

We gaon nog even op dit 'item' van ien Stellingwarf deur. En dan de hiele zwik naor Drenthe en de kop van Overiessel?
'Nee, et is nog muuiliker perveensiegreenzen deur te breken. Waoteren, Diever en nog wat plakken in Drenthe willen wel bi'j de Stellingwarven beheuren, mar dat schient niet te kunnen. En Haulerwiek, Waskemeer en Donkerbroek kun wi'j et niet andoen om Frieslaand te verlaoten. Mar om Liwwadden kwaod te kriegen zeggen we wel es: Now dan gaon we wel naor Drenthe toe!'
Wat nuver toch. Hier wil de Raod (= et volk?) niet dat d'r wat veraandert en in Drenthe wil et volk wel, mar mag et weer niet van hogerhaand. Gien wonder, dat voetballen populairder is bi'j et volk as de poletiek. De burgemeester bevestigt dat. 'Naor et voetballen kieken zeuven miljoen meensken, waor aj' bi'j de poletiek al mit 700.000 bliede wezen meugen. D'r is vaeke ok meer belangstelling veur mien bi'jbaene (KNVB), as veur mien heufdfunktie van burgemeester.'
Meugelik ok omreden jow ambt te onbekend is? Wat dot een burgemeester now eins, aanders as deuren losmaeken en linties deurknippen?
Lesterhuus (die inhuurd is om de Raod

veur te zitten en d'r veur te zorgen dat d'r goeie besluten neumen wodden, (sport, rekreaosie en toerisme, warkgelegenhied, sociaole warkveurzienings, votzet onderwies en veurlochting in zien pottefullie het) pakt zien agenda en lepelt een weke wark op.
Maendag: 9 ure: overleg pelisie; 10 ure: spreekure; 11 ure: gemientesiktaoris (warkoverleg); 14 ure: twie annemers over ni'je bouwplannen; 15 ure: begeleidingsgroep Boerestreek; 16 ure: algemien bestuur Braandweer; 19.30 ure: kemmissie W.O.S.
Deensdag: 9 ure: Kollege B en W; 14 ure: bezuuk an een bedrief (1x in de 2 maonden); 19.30 ure: kemmissie Eupenbaore Warken.
Woensdag: 9 ure: Stichting Thuuszorg; 10 ure: direkteur Rabobaank; 11 ure: gesprek ambtener onderwies; 13.30 ure: direkteur Veurschotbaank; 14.30 ure: Oosterwoolde-Promotion; 16 ure: Boerestreek Grontmij; 19.30 ure: kemmissie bestuurlike zaeken.
Donderdag: 9 ure: ambtelik overleg; 10 ure: veurzitter regionaol bestuur arbeidsveurziening; 11 ure: selektie kemmissie gemientesiktaoris; 13.30 ure: Veriening Nederlaanse Gemienten; 17 ure: Squash; 19.30 ure: Zeist, KNVB.
Vri'jdag: 8.30 ure: Ondernemingsraod Frieslaand Baank; 10.30 ure: inspektie Volksgezondhied; middags stokken lezen en tekenen; 18 ure: Zeist, Daegeliks Bestuur KNVB.
Et weekaende is veur de vrouw, de tuun en de vier jonges. (Iene studeert rechten in Mestricht, iene medesienen in Amsterdam, iene accounticy in Grunningen en de laeste is nog in huus.) Daor hebben we veerder vanzels niks mit te maeken. *De Ovend* is gien *Privé.*
'Ja, vergeerderen is een ziekte, waor as de dokters nog gien medesien veur vunnen hebben.'
Hoe hoolt een burgemeester mit zoe'n volle agenda vrede in et gemientehuus en thuus?
'De sfeer is hier goed; krapan gien konflikten en die wo'n aanders wel schikt; et is hier plezierig warken. En thuus zollen ze in peniek kommen as ik wél elke aovend present wezen zol.'
Was et niet muuilik om een populaire burgemeester as Tieme Oosterwiek op te volgen?
'Nee, ik hebbe van begin of an zegd: hier zit now een hiel aandere man, die ok niet de neiging het om as Oosterwiek te wezen. Et het zien veurdiel om gien Stellingwarver van komof te wezen. Et is wel plezierig om niet alle 'ins en outs' van de meensken te weten aj' een besluut nemen moeten.'
Wat daenk ie as meensken je meer zien as VVD-er dan as PvdA-er?
'Lig ik niet wakker van. Zal wel kommen deur mien zaekelikhied. En de Stellingwarvers bin zo liberaol as de pest; et moet kunnen, is de slogan. Een eigenzinnig volkien is et ok. As ze in Liwwadden daenken weer een viel uutvunnen te hebben, dan past dat hier vaeke niet onder de waegen.
Zien ze in Liwwadden de Stellingwarven wel liggen?
'Jaowel; ze weten, dat brieven in et Fries hier niet deurstuurd wodden, mar eerst vertaeld. Ze geven oons de ruumte dingen zelsstanig in te vullen. Kiek mar es wat d'r allemaole in de gemiente gebeurt. Een gigaantisch investeringsnivo wodt hier haeld, b.g. in Haulerwiek, Appelsche en et ni'je bestemmingsplan in Oosterwoolde.'
Kan wel wezen, mar aanst zullen jim ok trouwakten uutrikken moeten in et Fries an trouwlustigen uut Langedieke, Else en Tronde.
'Ok in et Nederlaans, en et Fries kan dan wel aachter op een blattien. En misschien komt d'r wel verzet tegen.'
Zoj' dat hopen?
'Aenlik wel, ja. Et is toch ok een mooi spul van botsings? Niet veur niks het de Kommesaores him op zien eerste warkdag in Frieslaand deupen laoten deur Vesuvius in Else. Een betien anarchistische opstelling is niet verkeerd.'
Wat zoj' et liefste doen as burgemeester?
'Elke dag drie bedrieven eupenen, mar zo is et niet.'
Hoe kiek ie tegen et Stellingwarfs an?
'Dat is een grieze zaeke wodden van 50-,

Burgemeester Lesterhuis van Oost-Stellingwarf.

60-, 70-plussers. Niet veur niks hebbe ik lestdaegs in Wolvege zegd dat d'r Stellingwarfs onderricht wodden moet op middelbere schoelen, wil d'r verbetering kommen.'
Waor waacht ie op, wat kultuur anbelangt?
'Ik vien, dat Stellingwarvers slordig ommegaon mit heur kulturele historie. D'r bin een hieleboel mooie dingen (nuum de hervormde karken van Oosterwoolde, De Haule en Berkoop), mar we doen d'r niks mit. Dat moet verbeteren. Zo is d'r ok in elk dörp een beeld plaetst, mit om de vervlakking tegen te gaon. En d'r wodt hier een gulden de vierkaante meter bouwgrond extra betaeld die in de 'keunstpot' gaot, om start te maeken veur veerder ingriepen, deur mit keunst op wat hoger plan te kommen.'
Wat vien ie van de Liwwadder Kraante *t.o.v. de Stellingwarven?*
'Tien jaor leden was dat niet best. Now weten ze goed waor de Stellingwarven liggen. Mar misschien ok omreden ze marken dat meensken hier de *Drentse en Asser kraante* lezen, of et *Ni'jsblad van et Noorden.*'
En Omrop Fryslân?
'Die lopen tien jaor aachter bi'j de *Liwwadder Kraante.* Ok al wodde Johan Veenstra et meerst beluusterd.'

De burgemeester gaot now eerst mit vekaansie (as we dit aende juni schrieven), mit een meter boeken, veurnaemelik dikke fiktions en detektives, b.g. *Familie Platter* en *Kinderen van het circus.*
'Ik krieg bi'j eupenings en zo een protte boekebonnen en vien et prachtig om dan in ien keer de boekwinkel leeg te kopen, gratis veur niks.'
Mit plezier hebben we over van alles en nog wat praoten kund mit de man, die de indrok maekt een protte wille an zien wark en bi'jbaene te beleven. Ok al zal hi'j niet zo gauw schaeteren van et lachen. Meer een binnenvetter, mar toch mooi van slaanke lijn. Een sportief, atletisch feguur. En 14 augustus helpt de KNVB-er mit de 'Arena' van Ajax los te maeken in Amsterdam.

(*Noot van de schriever*: Omreden van leesberhied hebbe ik de burgemeester Stellingwarfs praoten laoten, hoewel de man Nederlaans sprekt. (OB))

WAT VIENEN ZI'J VAN HEUR BURGEMEESTER?

Krek as de veurige keer (kiek *De Ovend* no. 4) hebben we now een tiental inwoners van Oostaende vraogd wat zi'j van heur burgemeester vienen. (Omreden d'r licht kaans is, dat middenstaanders, ambteners en poletieke meensken mit stroop smeren gaon of heur galle spi'jen willen, hebbe ik mi'j liever beparkt tot - vere - kunden en - nog veerdere - femilie die redelik spontaon heur miening geven wollen. Ok op dit plak daank daorveur. (ob)

Harry Ernst (de man van de* Frieslaand Post, *Berkoop): *'Ik ken de man veerder niet, mar hi'j geft mi'j et gevuulte eerder bi'j de liberaolen van de VVD te beheuren as bi'j de socialisten van de PvdA. Zo komt hi'j over. Ok vuult hi'j de Stellingwarvers niet goed an. Is et tegenovergestelde van (de veurige) burgemeester Oosterwiek. Mar as hi'j mien buurman wodden zol, zol ik dat gien ramp vienen.'*

Jos Mosselveld (keunstener, Ni'jberkoop): 'Ie weten dat ik tegen autoriteiten bin.'
Nee, vertel es?
'Ik bin tegen autoriteiten.'
Waoromme dan wel?
'Ze lopen aachter de feiten an.'
Aachter welke Stellingwarver feiten lopt disse burgemeester dan an?
'In Frankriek hebben ze een keuzen burgemeester.'
In België ok; is dat zoveule beter?
'Zuwwe de schilderi'jen even bekieken? Ie meugen dit wel in et Stellingwarfs opschrieven. Vien ik een mooie tael.'

Een vrommes (in de clinch mit de gemiente): *'As ik dat perces win is et een goeie, as ik et verlies vien ik him een klootzak.'*

Broggewaachtster (Petersburg, onder Donkerbroek): 'Ik kenne him wel, mar meer niet.'
Waor ken ie him dan van?
'Van een foto in de kraante. Meer niet.'

Dhr. Kramer (van verzekerings, Donkerbroek): *'Et is een vlotte praoter, die man, mit gevuulte veur humor. As aandere hotemetoten an et woord binnen, daenk ik nao vief menuten al gauw: hool mar op. Dat hebbe ik bi'j Lesterhuus niet. Ik kenne him nog van (veurhenne) de F.V.B. Bestuurlik weet ik et dus niet zo goed.'*

Hilly Piekeboer (Else): 'Ik vien et niet zoe'n geweldige man. Ik bin d'r niet zo weg van. Is een betien wies. Hi'j lat b.g. et hiele Kannedemeer ommeploegen. Kan toch niet? Moej' in ere holen!'
Mar dat dot hi'j niet alliend!
'Nee, mar hi'j lat et dan toch mar gebeuren. Ik vien de veurige (dr. T.H. Oosterwijk; ob) beter, die kwam meer veur de dörpen op.'

Vrouw De Vegt (Langedieke): *"k Weet niet, daor he'k niet zoveule gedoente mit. Now ja, veurig jaor het mien man nog een medallie kregen in* Oons Dörpshuus *en dat was doe wel goed.'*

Een man (mit een kroje vol straotstiender in Makkinge): 'Wat ik van de burgemeester vien? Die zal wel goed zitten. Wat wodt et hier mooi man, vien ie ok niet?' (De straoten wo'n hier herinricht, ob).

***Els Veenhoven (Appelsche)**: 'Hij doet mij aan (mr.) Pieter van Vollenhoven denken. Heeft ook meer in z'n mars dan het ietwat schutterig voorkomen doet vermoeden.'*

Henk de Vries (Oosterwoolde; die van Duutse auto's): 'Hi'j komt goed veur et zaekeleven op, mar moet him as 1e burger en heufd van de pelisie wel an oonze kalvinistische norms en weerden holen.'

***Vrouw T.H. Bult (De Fochtel, van kleieerpels en laandbouwplestiek)**: ' Ik bin hjir bewend, mar net tús. Stellingwervers, wat binne dat? Niks. Een mix. Mei de boargemaster ha'k neat te krijen. Ja, út de krânten, mar is dat wier?'*

Een boer (op zien trekker an de raand **van de Blauwe Bos, D**e Haule): 'Hy sil wol net melke kinne, mar hat fan buorkjen gjin ferstân. Dat is wol spitich, ja.'

*(In Haulerwiek zuuk ik een doomnie, mar de herv. pasteri'je staot leeg, en de gerifferm*eerde *ds. is overspannen mit vekaansie, zegt zien zeune.)*

Konklusie: Mien indrok is, dat de burgemeester van Oost mit zien vlotte babbel, gevuulte veur humor, zaekelik en toch innemend, de Stellingwarvers wel ligt. Bient van de iene vergeerdering naor et volgende gesprek, mit veurkeur veur bedriefseupenings en sport, mar ok vol van realistische fantesie naor de toekomst van de Stellingwarven toe. Hi'j dot zien wark en lat de uutwarking an aanderen over, die heur eigen kwaliteit hebben. Een man van toepaste keunst, letterlik een doel-man.

Kommentaor: Alhoewel Plaetselike Belangen en bedrieven riegelmaotig bezocht wodden deur B. en W., is de burgemeester bi'j et minder orgeniseerde volkien niet goed bekend. Meugelik moet de man toch ok es naor een disko toe, of feesttente, as hi'j dat zels ok wil. Zowel in West as in Oost bin de karken vri'jwel niet ter spraoke brocht. Is dat opvalend, of toch niet? Enne, die zonuumde goedelikhied en gemoedelikhied van Stellingwarvers, zol dat ok gewoon onverschillighied wezen kunnen? (ob)

Krummelties

SUTELAKTIE

Oonze jaorlikse sutelaktie staot aansen al weer veur de deure. Op 5, 9 en 12 oktober is et zowied. Hebben jim ok wel es nocht om mit te doen? Et bin altied barre gezellige daegen en we zitten altied om hulpe verlegen, dat doe mit, bel et buro van de Schrieversronte en geef jim op! (jv)

ALWEER EEN PRIES!

Benny Holtrop uut Ooldehoorn, die in et Stellingwarfs en in et Fries schrift, het (veur de zesde keer!) de Rely Jorritsma-pries wunnen. Dit jaor veur zien verhael *Luside ynterval.*
Hi'j krigt de pries op 4 oktober in et karkien van Beers. Oonze fielsetaosies! (jv)

ACHT BLADZIEDEN EXTRA!

Disse keer kuj'm extra lange lezen in *De Ovend.* Et augustusnommer van oons tiedschrift het 40 in plak van de gebrukelike 32 bladzieden. Acht bladzieden extra dus, en dat vanwegen et Bergveld-pries katern midden in *De Ovend.* (jv)

LEDEWINAKTIE

Bi'j de veurige *Ovend* zat een brief angaonde oonze ledewinaktie *Help de Schrieversronte over de duzend.* Verschillende meensken hebben inmiddels et strokien opstuurd en ni'je leden en tientiesleden opgeven, mar een écht deurslaond sukses is de aktie nog niet. Now was et vanzels vekaansietied en dan blieven d'r wel es dinkies even sloeren. Daoromme kommen we d'r in disse *Ovend* toch nog even op weeromme.
Weten jim nog meensken die eins wel lid wodden willen van de Schrieversronte? Benaoder ze es en geef ze op! As ze drekt veur twie jaor et lidmaotschopsgeld betaelen, meugen ze uut een liesien van tiene vier boeken ommenocht uutzuken! En hebben jim jim man/vrouw/kammeraod/kammeraodske/huusgenoot al anmelded as tientieslid? Doen! Hoe starker de Schrieversronte is, des te meer we veur et Stellingwarfs uut de wege zetten kunnen.
Stuur et strokien in of, as jim dat niet meer hebben, bel of schrief oons even! (jv)

25 JAOR SCHRIEVER

Et is in oktober 25 jaor leden, dat Johan Veenstra zien eerste stokkies in et Stellingwarfs schreef.
Boekhaandel Zwikstra in Wolvege gaot daor de hiele maond oktober rejaol andacht an besteden mit de grote Johan Veenstra-aktie. De boeken van de schriever bin een maond laank extra veurdielig bi'j Zwikstra te koop en ie kriegen d'r ok nog een kedogien bi'j!
De Stellingwarver Schrieversronte komt, veurofgaonde an disse aktie, mit een dadde drok van Veenstra zien beide romans: *Een vlinder van zulver* en *Naachs goelen de honnen.* Veur beide boeken kreeg de schriever indertied de H.J. Bergveld-pries. (pj)

ZWALKEN

Nog veur de jaorlikse sutelaktie verschient bi'j de Stellingwarver Schrieversronte *Zwalken deur et Fries-Drentse woold (diel 2)* van Wiebe H. Scheenstra. Ok in dit twiede diel gaot et om een keuze uut de artikels over de netuur in oonze kontreinen die eerder in de *Ni'je Ooststellingwarver* en *Anpakken* stonnen. Krek as in et eerste diel is et boek weer naor de maonden van et jaor indield. Ni'j is liekewel dat dit twiede diel hielendal in et Stellingwarfs is. Hiel toevallig raekten Scheenstra en hiemkundemitwarkster Sietske Bloemhoff vleden jaor over die meugelikhied an de

praot. Tegere zaggen ze et belang van zoe'n boek in, mit naeme ok veur et hiemkunde-onderwies, dat daoromme beud Sietske Bloemhoff an et oorspronkelike Nederlaanstaelige materiaol omme te zetten. Nao et enthousiaste goedvienen van et Schrieversrontebestuur en de Intergemientelike Begeleidingsgroep Hiemkunde in Oost- en West-Stellingwarf begon een utermaote goeie saemenwarking tussen schriever en vertaelster op gang te kommen. Et risseltaot ligt dus bi'jkotten in de Stellingwarver winkels én in de krojen van de sutelders. Et boek is veur et grootste pat illestreerd deur de schriever zels, mar d'r bin ok foto's in opneumen van de fotografen Iwan van Nieuwenhoven en Fred Platje. *Zwalken deur et Fries-Drentse woold* is zoe'n 180 bladzieden dikke en zal omdebi'j f 25,-- kosten. (red.)

GROENLING/GRUNE MUSKE

In et ni'je boek van Wiebe H. Scheenstra wo'n zoveul meugelik de Stellingwarver benaemings veur de beschreven voegels, dieren en plaanten bruukt. Pattie van die benaemings kuj' nog riegelmaotig heuren, eren minder. Van sommigen was de Stellingwarver naeme muuilik te vienen; soms is die d'r misschien ok hielendal niet. We zochten bi'jglieks nogal even naor een meugelike Stellingwarver benaeming veur de hole(n)duif. Op et langelaeste vunnen we die in et woordeboekmateriaol onder de letter *B.* De voegel wodt, zo bliekt, onder eren in Buil *kleine blauwe* nuumd en in ere plakken et *blauwgien.* Ok naor de Stellingwarver benaeming van de groenling zochten we. Neffens oons zol die d'r hiel goed wezen kunnen. In et Fries wodt de voegel wel *grienfink* nuumd, in et Duuts *Grünfink* en in et Ingels *greenfinch.* Waorom zol hi'j hier dan aenlik niet *gruunvinke* nuumd wodden? Alliend, an now toe kwammen we die naeme (nog) niet tegen. Mar wat dee wel blieken? In et bi'jkotten te verschienen diel van et Stellingwarfs Woordeboek (III) komt onder de letter *M* de benaeming *grune muske* veur. Dat vienplak gaot weeromme op een artikeltien over voegelnaemen van wijlen de heer Jannes W. Nijholt. (*De Ovend*, jg. 2, nr. 3, blz. 9) Graeg willen wi'j weten of méér meensken die of een ere benaeming veur de groenling kennen. Wi'j zien jim reaktie graeg zo gauw meugelik bi'j de ofdieling Woordeboek en Hiemkunde tegemoet! Ok aandere biezundere voegelnaemen blieven welkom. (sbl)

DE BATTEN(BROGGE)

In de veurige *Ovend* schreef Henk de Vries van Noordwoolde over de Batten (brogge) tussen Berkoop en De Miente. Neffens verschillende infermaanten wodde de overgaank over de Lende liekewel altied de Batten nuumd. Op ere plakken haj' trouwens ok wel van zokke broggen zonder leuning. Die batten wodden mit naeme bruukt om vee naor de ere kaante van bi'jglieks een stroompien of sloot te kriegen. Ok over smaldere sloties zaj' dat wel. Somstieden wodde daor de batte (of bojem) van een (boere)waegen veur bruukt. (sbl)

ERKENNING

In et begin van de julimaond wodde deur de KRO een ure besteded an de erkenning van streektaelen neffens et bekende Europese haandvest dat daor veur is. In et pergramme gong et veural over de meugelikheden veur et Limburgs dat et dus zoveer nog niet het as et Nedersaksisch. Reden veur de KRO om daor iene uut oonze kontreinen over vertellen te laoten. Op die meniere kon Henk Bloemhoff hiel wat positieve infermaosie over et Stellingwarfs in de lanelike bekendhied brengen. Begin november wo'n oonze gemientebesturen en de perveensiaole besturen van Drenthe, Gelderlaand, Grunningen en Overiessel bi'j staotssiktaoris Kohnstamm verwaacht om deur te praoten over de erkenning onder diel III van et Haandvest. (red.)

Ybe Duursma

Et vergeten karkhof van Hooltwoolde

Et vroegere kefé De Ooievaar.

As jow de parallelweg in Hooltwoolde langes fietsen en jow bin op et plak waor as eertieds de oolde harbarge *De Ooievaar* ston, dan zien jow an de aandere kaant van de Weerdiek een bossien mit een hekke d'r veur. Aachter dit hekke ligt et oolde karkhof van Hooltwoolde. Hoe oold of dit plak is, is niet mit zekerhied te zeggen. Et is hiel waorschienlik al uut et jaor 1200, en waoromme, omdat in 1309 Hooltwoolde krek as Ni'jhooltwoolde en Der Izzerd deur bisschop Guido van Utrecht in de ban daon wodde. Dit hul ondermeer in dat de meensken die wegraekt weren niet in gewi'jde eerde begreven wodden mochten.
Bi'j dit karkhof het ok een karke staon, ok uut dezelde tied as hiereerder nuumd. In 1700 is disse karke ofbreuken, omdat hi'j tiedens een zwaore storm aorig beschaedigd was en opbouwen weinig zin hadde. Et karkhof en de karke en ok de oolde harbarge *De Ooievaar* laggen an een belangrieke deurgaonde route vanuut Stienwiek naor Ooldeschoot. Hier was vroeger et centrum van Hooltwoolde. Et Stellingwarver gebied, waoronder ok Hooltwoolde, was hiel vroeger ien en al bos, et omvatte ok et gewi'jde bos van de godinne Baduhenna. Dit bos was deur zien heilighied onbewoond. Onder drok van de heidenvervolging van Karel de Grote vlochtten de meensken toch dit bos in en stichtten ze daor woonplakken. Pas onder Lodewiek de Vrome wodden zi'j dwongen om heur tot et Christendom te bekeren. In 944 wodde deur de Duutse keuning Otto de Twiede an bisschop Balderik recht van

hoge jacht en wildban schonken in een gebied dat *pagus forestencis* nuumd wodde. Weeromme naor et oolde karkhof, mar eerst wat in et algemien: een karkhof hadde wat mystieks, meensken dusten bi'j donker haost niet op een karkhof te kommen omdat ze bange weren veur spoeken. Behalven veur grafbezuuk dusten ze d'r niet te kuieren. Vaeke ston d'r op een begreefplak een tarpentienboom (terebint is een biebelse naeme). Begreefplakken en karkhoven bin dan ok stille plakken die heur geheimen hebben. Op 'e karkhoven rond de karken liggen de greven oost-west, dat het een betekenis: Christus zal in et oosten weeromme kommen. Daoromme begreuven ze de meensken die wegraekt weren mit de voeten naor et oosten en et heufd an de westkaant, zodat ze mit de opstaanding mitien de Here zien konnen.
Et karkhof an de Weerdiek ligt nogal hoge, dat komt omdat et in de Middelieuwen nogal vaeke hoog waeter was. Een twiede oorzaeke is dat een karkhof dat vol is soms wel ophoogd wodt. Op dit oolde karkhof is vule begreven. Hooltwoolde telde beheurlik vule inwoners, veural weren d'r doe een protte arbeiders. In 1848 wodden d'r acht kiender begreven en ok de knecht van K. Zielstra. In 1849 wodden d'r ok acht kiender begreven en netuurlik ok grote meensken zoas Popke Lap, de veurvader van Lippe Lap, die now in Drachten woont. Ok de twintigjaorige Gosse Visser vun hier zien laeste rustplak. Ok het d'r lange tied een klokkestoel staon. Een klokke was destieds hiel belangriek om berichten deur te geven zoas bi'j braand, geveer veur diekdeurbraoken, anvang van een verkoping, bi'j wegraeken en as de preek in de karke begon. Wanneer de eerste klokkestoel hier plaetst is, is niet bekend, wel is bekend dat d'r in 1872 nog een ni'je bouwd is, de firma Van Bergen leverde veur f 613,-- een ni'je

Et oolde karkhoffien van Hooltwoolde.

metaolen klokke mit een klepel, de voerman H. Bakker haelde de klokke van Wolvege veur f 10,--. In 1865 leverde Zeimaker uut Harlingen een ni'je vlagge op et klokhuus veur dattien gulden. Bi'j et wegraeken van Keuninginne-Moeder Anna Paulowna mos de vlagge halfstok hangen.
In 1872 is de oolde poorte bi'j de ingang ofbreuken en d'r is een ni'je poorte veur in de plak kommen. Aenlik wat onbegriepelik, want in 1875 is zowel de ni'je poorte as et klokhuus ofbreuken. De klokke is doe overbrocht naor de ni'je karke in Hooltwoolde en de poorte ok. Disse poorte staot vandaege-de-dag nog op et karkhof in Hooltwoolde.
In 1871 wodde op et karkhof een hiele perti'j ieken- en birkenpoten zet op et oolde karkhof. Om 1900 henne is et karkhof sleuten. Vandaege-de-dag is et een verwilderd bossien. Was et vroeger een rustig plakkien, now jaegen d'r daegeliks een protte auto's langes, al is et wel wat veerderof as een peer jaor leden. An onderhoold wodt niet vule daon, et oolde karkhof is eigendom van de karkvoogdi'j van Hooltwoolde, die het nog twie karkhoven in onderhoold.
Mit vri'jwilligers zoj' et karkhof wel weer een mooi anzien geven kunnen, et plakkien is et weerd!

Benny Holtrop

Vliegen

Iene keer zol ik
vliegen willen, zol ik
vleugels antrekken willen, om

uut te kommen boven
et volk, dat niks
eers te doen het

as kankeren op et
koolde weer, op 'e
regering, en op 'e

femilie mit heur platpoten
van oold zeer. Mar
mien bienen bin veur

anker gaon tussen meensken
die as mummies wonen
in beton vol huudzeerte

en haoruutval. Krek as
heur schossel ik omme
tussen naacht en dag,

tussen morgeneten en aovendeten.
Oons praot komt niet
veerder as kletseri'je uut

een peerdekop. Ondertussen berekent
mien hoop de hieltied
nog zien kaansen bi'j

elke sprao die overvligt,
om dan hanewringende een
schoelplak te zuken aachter

de stoel van Henny
Stoel in et Journaal:
d'r is al wéér

een vliegtuug daelekommen.

Harmen Houtman

Mit een tuut van de Donau

Op teletekst hadden we 't al zien: et wintert al wat in Hongeri'je. Et was waor. Doe we in november in Budapest ankwammen was 't een graod of zeuven onder et vriespunt. (Et was bi'j oons nog boven de tien graoden!) D'r lag een hiel dun laogien sni'j op wegen, huzen en auto's.
Een goeie reisgids en wat infermaosie van kunde kwam goed van passe, want de tael is niet te begriepen. Et Hongaars (Magyaars) heurt tot de Oeralse taelgroep, die deur dattien miljoen meensken praot wodt. Opvalend is 't ontbreken van et grammatikaole geslaacht en dat an et woord de bezitsfunktie koppeld wodt. (asztal = taofel, asztalom = mien taofel) Et volk verstaot en praot haost gien Ingels en mit et Duuts kommen ze vaeke niet veerder as een peer woorden. Et bezit van een plattegrond is een hiel goed hulpmiddel. (Ik bin trouwens gek op plattegronden, kan d'r uren in 'ommestrunen'.) Nao een tal daegen kriej' de tael al een klein betien deur.
Et veurnaemste in disse stad mit zien 2,1 miljoen inwoners (een vuufde van hiel Hongeri'je) is et eupenbaor vervoer te kennen. Doe we uut de hal van vliegveld Ferihegy stapten was d'r votdaolik een bus. De konduktrice vreug of we een kaortien hadden. Dat hadden we niet en we kregen d'r iene van heur veur f 7,50. (500 forint) Al nao tien menuten stopte de bus bi'j een soortement hal mit winkelties. We hadden wel deur dawwe nog niet in 't centrum weren. Even vuulden we oons wat verlaoten; we konnen niks lezen en ze verstonnen oons niet! Gelokkig zaggen we een trein en leupen naor een leket. De vrouw d'r aachter begreep waor we henne mossen. Ze tillefeneerde en schreef vervolgens alles netties veur oons op. Of we ok een driedaegse kaorte veur et eupenbaor vervoer hebben wollen veur acht gulden (560 forint)?! Vanzels, dat was een kopien. Doe we heur oons eerste buskaortien zien leuten, schudde ze et heufd. Et was vermoedelik een boete omdawwe gien kaortien had hadden! We stonnen bi'j et beginpunt van de overzichtelike metro, die uut drie lijnen bestaot. Naost een peer tramlijnen en zo now en dan een bus, brocht die oons naor alle mooie plakkies. Budapest bestaot uut twie dielen, die an weerskaanten van de Donau liggen. Buda is tegen de heuvels opbouwd en Pest is et centrum van de stad. Een centrum waor de markekonomie staorigan op gang komt. Op 'e mark is aenlik alles te koop op 't gebied van eten en drinken. Veur en ín bepaolde metrogebouwen staon soms de hiele dag manluden en vrouwluden mit koopweer, stief naost mekeer in een hiele lange riegel. Ze hebben grote tassen bi'j heur en holen dreugbloemen, strikken, broodreusters, truien en onderjurken omhogens. Ze priezen heur haandel ok mit de mond dudelik an. In de buurt van et grote voetbalstadion van Ferenc Varos bin hallen, waor ok van alles an de man brocht wodt. Op zaoterdag staon d'r bussen van et plattelaand, uut Polen en Roemenië. D'r wodt van alles ansleept op karregies. Kertonnen verpakkings wo'n drekt votsmeten om meer plak te holen tussen de baanken van de bus. Op 'e mark van et Lehelplein zit tussen alle drokte een oolde vrouw mit een allemachtig grote tonne vol zoerkool veur heur. We geven wat geld om heur op 'e kiek te zetten. Ze begript et eerst niet en stikt Jacob een grote poede zoerkool toe. Wonderlik is ok dat ze hier kiepekoppen verkopen. D'r bin mar inkelde winkelstraoten en we ontdekken ién klein werenhuus. Restauraanties moej' echt zuken. (Mac. Donalds en Burger-King ziej' zo!) Vaeke bin de menukaorten wel in 't Ingels en Duuts en hier praoten ze heur taelen vaeke wel. Buda-

Et Vissersbastion.

pest is een stad tussen 't oosten en 't westen. Tussen de straothaandel en de vestiging van Nationale Nederlanden en ING.
Aj' Budapest op foto's zien is d'r haost altied wel iene van et prachtige Parlementsgebouw bi'j. Ie kun et niet ontlopen, et is 268 meter lang, het een koepel van 96 meter, 691 vertrekken en 10 binnenplakken. Doe et in 1904 klaor was, zeden pattie dat et wat te groot uutvalen was neffens de 'democraosie' van et laand. Sund 1990 gruuien ze d'r in mit et meer perti'jestelsel. Ok biezunder om te zien bin de stations, de Opera, de burchtheuvel mit zien Vissersbastion en zien peleis.
Van kunde hadden we heurd dat een bezuuk an een badhuus een biezundere belevenis was. Dat klopte. D'r is somstieden een grote belangstelling, zodat de waachttieden in de gang oplopen kunnen tot een ure. As jow nommer ankondigd wodt, woj' ontvongen deur een badmeester, die je een soortement kot, wit ketoenen schölkien geft. Dit is et ienigste wat hier dreugen wodt. Jow kriegen een badhokkien toewezen en aj' de kleren uutdaon hebben, geft de badmeester je de sleutel. Die moej' an een veter hangen an dat schölkien. Nao een douche kom ie in de grote ruumte mit twie mineraole baeden. Boven et waeter van 38° C is de prachtige zoolder te zien. In 't waeter hangen de mannen, vrouwen hebben een eigen bad, tegen de kaant te praoten of ze lezen de kraante. Ie kun zien dat zoe'n bad rust geft en een grote sociaole funktie het. D'r bin ok masseurs anwezig, die et hatstikke drok hebben. Aj' lange in et waeter liggen wo'n je de vingers reenfelig en moej' de 'turkse' stoom in. Een ure of twieje in et waarme waeter, mit vost buten, is een heerlike liefhebberi'je. Dan kuj' je ofdreugen mit de enorme witte, ketoenen baddoek.
Budapest kent 12 baeden mit 120 ge-

neeskrachtige bronnen. De meersten wodden deur de Turken bouwd en de ooldste is uut de 16e ieuw. Keuning Matthias leut zels een gang bouwen van zien peleis naor et badhuus van Ràcz. Een bezuuk zol helpen tegen astma, gewrichtspiene, hatklaachten en reuma. En ok tegen de ienzemhied, daenk ik.
Lopende of riedende in tram 19 bi'j de Donau langes zullen je de zes broggen niet ontgaon. De oolde Kettenbrogge uut 1849 is een keunstwark, veural as tegen een ure of viere de lochten opgaon. Lopen deur disse heufdstad betekent ok een flinke anslag op de reuk. De uutlaotgassen van de duzenden auto's vliegen je konstaant de neuze in. D'r bin liekewel haost gien Trabi's meer te zien. Straotvegers bin in bescheiden maote op trappen en straoten nog de hieltied anwezig. Over 't algehiel ligt d'r niet veule ofval. Een jonge militair helpt een oolde vrouw mit overstikken. Et straotbeeld geft meensken te zien die vri'j medern in de kleren binnen. Pattie jongeren hebben al een walkman in 't oor. Zo hier en daor fleuren violisten de stemming wat op.
We bezuken ok et grote Kerepese karkhof. Hier liggen de bekende Hongaarse keunsteners en politici. Et liekt hier koolder as koold. De ontblaederde bomen bin bestri'jd mit een dun laogien sni'j. Dikke, zwatte kri'jen vliegen in kloften van boom naor boom. We zien enorme grafmonementen en mausoleums. Op perceel 301 liggen in een massagraf de slaachtoffers van de jaorenlange vergeldingsaktie's nao de volksopstaand van 1956. Dit wodde pas daon op 16 juni 1989, de 31ste jaordag van de executie van Imre Nagy, de menister-president in 1956.
Op et Hösök tere (et Heldenplein) vien ie een hiele protte van Hongeri'je bi'j mekeer. De staandbeelden van de keunings, de rutergroep van de zeuven stamheufden en de vri'jhiedshelden omgeven deur een

Et Kerepese karkhof.

halve kring van zulen. Van hieruut heur ie de kienderstemmen van de keunstiesbaene. Die ziej' ok vanof de Vajdahunyadburcht mit zien mooie kapel. Hiel aorig staot hier et Anonymus-monement; een baank mit daorop een schriever mit een kappe haost hielemaole over 't heufd. In de iene haand hoolt hi'j et pepier, in de aandere zien penne. Zoe'n beeld is een stille ode an alle onbekende schrievers, donkt me. Et betreft hier een keuninklike hofklark uut de 13e ieuw, die de eerste kroniek van Hongeri'je schreef.
Vier daegen Budapest is een aeventuurlike tocht onder en boven de grond. Overal waor aj' de metro uutkommen waacht weer een ni'j stadsbeeld. Mit de plattegrond in de buse kuj' ok best es een mooi schoffien dwaelen deur de ucta's (straoten) en over de tere's (pleinen). Et eten is d'r goed, de priezen bin nog lege. Mit et dunne laogien sni'j in et aovendlocht en iespegels an de dakgeuten, was et krek Kasttied in november.

Harmen Houtman

Bokser

naor L. Cohen

Aj' een bokser zuken,
dan gao ik mit jow in de ring,
aj' een zanger willen
daenk d'r dan omme, ik zing!
Aj' een timmerman vraogen
dan kom ik mit de grootste haemer
en zuuk ie 'wat liefde'
dan zit ik bi'j je in de kaemer.

...mar as jow mi'j willen,
dan bin ik d'r opiens niet meer,
smeek ie mi'j op je blote kni'jen,
dan vlocht ik kilemeters veer,

leg ie mi'j vaaste an kettens,
dan scheur ik die votdaolik kepot
en bien ie mi'j mit dikke touwen,
dan stao 'k niet in veur jow lot...

Aj' een advekaot van neuden binnen,
dan trek ik de toga veur jow an,
veur een stil petret in kleur
pak ik mien varve en kwasten dan.
Veur een tango in een balzael
buug ik zachies je rogge deur,
en de auto die op jow ofkomt...
daor spring ik hadde veur...

mar as jow mi'j willen
dan bin ik inienend zomar vot,
al zol jow echo nog zo galmen,
mien antwoord 'nee' is kot.

me zo stief an jow bienen
het veur mi'j gien inkelde zin,
ik wil een groot en vri'j bestaon
en... daor pas ie prachtig in...

Kerst Huisman

Inleiding over et schrieven van historische romans

BERGVELD-PRIES KATERN

Op maendagaovend 10 juni kreeg Fokke (van Lute) Middendorp de H.J. Bergveld-pries 1996 in et gemientehuus in Wolvege uut hanen van burgemeester Lesterhuis van Oost-Stellingwarf. Hi'j kreeg de pries veur zien boek *Huus op 'e Miente*, dat in 1992 deur de Stellingwarver Schrieversronte uutgeven wodde.
Et uutrieken van de Bergveld-pries is iedere keer weer een hoogtepunt in et Stellingwarver literaire leven. Vandaor dawwe d'r in disse *Ovend* nog es rejaol ommedaenken an geven willen. Dat hewwe jim trouwens in de juni-Ovend ok beloofd. En beloofd is beloofd!
We plaetsen aachterienvolgens in disse katern de inleiding van Kerst Huisman, die hi'j die aovend in Wolvege hul over et schrieven van historische romans. En jim kun et juryrappot vanzels ok lezen. (red.)

Et is mi'j een ere beste meensken dat ik hier veur jim vanaovend wat zeggen mag over et schrieven van historische romans. Die bin d'r in soorten. Et terrein is oe zo bried, dat jim moe'n van mi'j niet verwaachten dat ik dat hiele terrein overeide.

Ik wil mi'j holen bi'j de historische streekroman, omdat dat ok et dichtst staot bi'j de anleiding van oonze anwezighied hiere: et uutrieken van de H.J. Bergveld-pries an Fokke Middendorp veur zien boek over Batteld Nijholt *Huus op 'e Miente.*

Zels heb ik nooit een historische roman schreven. Ik hebbe wel onderviening mit et schrieven van historische boeken en artikels. Ik bin dus eins een butenstaonder. Mar krek vanuut die pesisie van betrekkelike butenstaonder is et aorig om d'r wat over te zeggen.

De schriever van een geschiedenisboek is bunnen an wat de archieven en ere bronnen an materiaol leveren. Ik wil d'r gien misverstaand over bestaon laoten: zok wark kan slimme boeiend en ni'jsgierig wezen. Een historisch onderzuuk kan spannend wezen. En hoe groot is niet de voldoening van de historikus as hi'j dat kleine mozaïekstientien vint dat him in staot stelt, et taferiel dat hi'j van et verleden schilderen wol, kompleet te maeken.

Een historikus het ok de vri'jhied van interpretaosie. Hoe as hi'j daor mit ommegaot hangt onder eren van zien persoonlike instelling en inzichten of. Dat mag ok, as hi'j veerder mar perbeert zo objektief meugelik te wezen. Dat wil zeggen: gien feiten weglaoten die as him niet van passe kommen.

Mar wat een historikus niet mag, is: d'r wat bi'jfanteseren, hi'j mag gien feiten of personen in zien verhael invoeren die in de bronnen niet te vienen binnen. Zo gauw as hi'j him op dat pad begeft is hi'j gien historikus meer, mar is hi'j doende een historische roman te schrieven.

Ik wil hier niks miszegd hebben de historische roman angaonde. Et middel van de historische roman geft de schriever de gelegenhied beelden te scheppen die vaeke meer overtugingskracht hebben as een historisch verhael. De romanschriever kan sfeerbeelden oproepen, hi'j kan personages invoeren en situaosies schep-

pen die et historisch gebeuren overtugender maeken as een geschiedkundig verhael dat him strikt an de feiten hoolt.

Ik kan spreken uut eigen onderviening. Ik was jong al fascineerd deur de historie van de streek daor as ik opgruuid bin: de hoeke van De Tienje en Ni'j Beets. Dat gebied het een beweugen sociaole geschiedenis. Zokke gebieden kennen jim hier in de Stellingwarven ok; ik komme zo daoliks op dat aspekt terogge.

Doe as ik een jonge was, hadden wi'j buren die praotten nog Tsjalberters, wi'j zeden ok wel: Oertsjongersk. Zo nuumden wi'j et Stellingwarfs dat die meensken in huus praotten. Ze hietten Douwe en Aoltien, wi'j zeden Douwe en Aaltsje. Douwe hadde nog lange turfmaeker west en zokke turfmaekende Stellingwarvers woonden d'r bi'j oons wel meer.

Ik bin Friestaelig opgruuid, mar wus dus al jong dat d'r ok meensken weren die Stellingwarfs praotten. Dat brengt mi'j op de vraoge van de tael van mien inleiding. Ik hebbe mi'j even beraoden in wat veur tael ik hier wat zeggen zol. Et hadde in et Fries kund, dan hadden jim mi'j grif wel verstaon. Dan had ik et vanzels ok in et Nederlaans doen kund. Mar ik wol mien kotte inleiding niet in de tael van de overheerser holen.

Et meerst logisch is: et Stellingwarfs, een tael die mi'j redelik vertrouwd mar toch niet van huus uut eigen is. Dat zullen jim an mien uutspraoke wel heuren. Mar ik hope dat jim an et aende zeggen kunnen: hi'j het in elk geval zien best daon.

Mar now die turfmaekers. Jaoren laeter heb ik de geschiedenis van die turfmaekers beschreven en dat was, kan ik jim zeggen, een fascinerend onderzuuk. De meensken die as ik beschreef weren hiel herkenber; et weren de paken en beppen van meensken die ik kende. De bronnen die as ik raodpleegde weren zaekelike, feitelike beschrievings.

Ik neem een veurbeeld uut de *Liwwadder Kraante* van vuuf meert 1892: *In een keet, waar de koude wind vrij spel had door de talloze reten, scheuren en gaten in het dak van stroo, vond ik een gezin van acht leden, vader, moeder en zes kinderen. In de hoek van de keet zag men twee donkere hokken, het waren de slaapplaatsen; kwam men wat dichterbij, dan zag men dat de ligging bestond uit een laag riet, door den vochtigen grond muf geworden, de dekking bestond uit wat vodden, en een deken door baron van Lijnden geschonken.*

Laeter zol Theun de Vries de geschiedenis van diezelde streek beschrieven in zien roman *Stiefmoeder Aarde.* Ik laot een citaot uut die roman volgen: *Van alle richtingen valt de wind onbelemmerd in de naakte veenpolder. Hij rukt aan het dunne rauwe gras, giert om de woonbokken, drijft het water van de lijnrechte opvaarten grommend en blauwzwart onder de bruggen door, hij jaagt regen en hagel neer over de trekkers en kruiers, en 's nachts kermt hij als een spookhond tegen de wilde maan.* Dat is tekst mit een hiel aander gewicht.

Hier kan uut blieken doen waor as de kracht leit van de schriever van historische romans: hi'j ropt vule meer as de historieschriever sfeerbeelden op en lat et verleden op zien eigen interpreterende wieze leven. Mar toegelieke krigt dat verleden haost een mythische vorm. Et is haost een hielendal vremde wereld, die Theun de Vries schildert. Toch was et echt De Tienje.

Ik hebbe *Stiefmoeder Aarde* niet zomar keuzen want et brengt mi'j op een aander facet van de historische roman. En daormit kom ik midden in de wereld van Batteld Nijholt telane. Bi'j de beschrieving die Fokke Middendorp van Batteld geft, mos ik daenken an iene van de personen uut mien historisch onderzuuk naor de veenderi'jen. Die persoon, of temeensen iene die et wezen kan, komt ok veur in *Stiefmoeder Aarde.*

Een vri'je kerel, iene die himzels redden kon. Gien mitloper mar iene die as et tegenzit zels et ark in de haand nemt om zien tuun te schoffelen, zo nuumt Fokke Middendorp de heufdpersoon van zien boek. Ik mos doe daenken an een dörpsgenoot van Batteld die een belangrieke rolle speuld het bi'j iene van die grote dramatische staekings in mien geboortestreek: Wiebe Jan Hankel van Noordwoolde.

In *Huus op 'e Miente* komt disse Noordwooldiger ok veur. Batteld kende him goed: *Somstieden kwam d'r bezuuk en stak Wiebe Hankel de kop om de deure. Wiebe was de man die destieds aachter de belon an gong mit de hujvörke. As et an him legen had, hadde hi'j oe zo graeg ok alle boeren en veenbaozen an de vörke regen. Hi'j was een volgeling van de rooie doomnee, Domela Nieuwenhuis, en van de varkensslaachter Geert van der Zwaag van De Gediek. Twie van die rooien die de zaeke overal op 'e kop zetten wollen. Vader docht die kaant ok wel op, mar was wat meer beholend.*

Wiebe hadde, zo zegt Batteld, *schijt an de baozen. Hi'j woonde in een spitkeet aachter op 'e Miente en leefde van körfiesvlechten en stoelematten. Hi'j hadde al lange in de gaten dat de arbeider hier uutbuit wodde op een meniere die nargens op leek. Daoromme trok hi'j an et heufd van een ploeg kammeraoden op naor de bi'jienkomsten van staekende veenarbeiders om heur steun te geven en heur dudelik te maeken dat ze d'r niet alliend veur stonnen.*

Wiebe Hankel speulde een centraole rolle bi'j de grote turfstaeking in Beets in april 1890. Hi'j was appèlmeester. Now beschrift Theun de Vries die staeking ok. Hi'j lat daor een appèlmeester optreden die hi'j Fonger de Vos nuumt. In die roman van De Vries lat Fonger him deur de baozen ommekopen en wodt daordeur de staeking verleuren. Theun de Vries hadde verlet van disse romanfeguur om een dramatische dri'j an zien verhael geven te kunnen.

Wiebe Hankel, de echte appèlmeester, speult een hiel ere rolle. Hi'j leut him hielemaole niet ommekopen, bleef trouw an zien ideaolen en was nog jaoren aktief in de arbeidersbeweging. Mar doe ik een kleine twintig jaor weeromme veur mien boek in Noordwoolde op 'e zuuk gong naor naozaoten van Wiebe Hankel, vun ik iene uut de familie die as echt docht dat zien oold-omke ommekocht was en de zaeke verraoden hadde.

Et is een overtugend veurbeeld van de kracht die uutgaon kan van een feguur die deur een romanschriever schaopen is. In dit geval was de schepping van de romanschriever Theun de Vries zels starker as de historische warkelikhied. Dat is niet slim vanzels, aj' et mar weten. Mar wi'j weten et alliend as d'r historisch onderzuuk daon wodt. De beschrieving van Batteld Nijholt in et boek van Fokke Middendorp is zok historisch onderzuuk.

Daoromme is et wark van oonze achte vrund uut Wolvege zo de muuite weerd. Daoromme ok is et zo op zien plak dat hi'j de H.J. Bergveld-pries krigt. Fokke Middendorp ik wol jow hierbi'j van hatte fielseteren. Ik daank jim allemaole veur jim ommedaenken.

Jury-rappot H.J. Bergveld-Pries 1996

VEURLEZEN DEUR JURYVEURZITTER AREND JAN EVENBOER

Achte prieswinner, acht kollege, femilieleden, vrunden en bekenden, leden van de warkgroep, manluden en vrouwluden!

'Wie wend is Stellingwarfs te praoten hoeft et hier ok niet te laoten' is een bekend gezegde dat in pattie huusholings in de Stellingwarven op 'e schostienmaantel te lezen vaalt.
Et gezegde gelt zeker hier vandaege in Wolvege bi'j de uutriekinge van de vuufde H.J. Bergveld-pries an Fokke Middendorp.
Mar, nao et uutspreken van disse eerste riegels, hebben jim vanzels allange heurd, dat disse man, hoewel opgruuid in Haovelte, niet wend is om Stellingwarfs te praoten.
Mien verontschuldigings dus dat ik et Stellingwarfs niet zo mooi spreke as Pieter Jonker, Johan Veenstra of de prieswinner van vandaege Fokke Middendorp.

Mar ik wol et d'r toch op waogen. Zie mi'j veur disse iene keer mar as et Eerste Kaemerlid Postma die begin dit jaor de erkenning van et Nedersaksisch in de Eerste Kaemer verdedigde in et Fries én in et Twents mar deurgaons in de wandelgangen van poletiek Den Haag him ongetwiefeld in et ABN uteren zal.
Of in et zonuumde ABN dan, zoas dat dan meerstal zegd wodt. Want dat oonze eerste riekstael eins de tael was van et gewest Hollaand van een peer ieuwen leden en doedertieds beston naost een diversiteit an taelen in et oosten en zuden van Nederlaand, en niet te vergeten et Fries in et noorden, dat het mit alle publiciteit rond de erkenning van et Nedersaksich veurig jaor, weer es blieken daon.

En et is dit jaor weer dawwe veur schrieveri'je in ien van die variaanten van et Nedersaksisch, deur dialektologen officieel anmarkt as 'Stellingwarfs', een wardering uutrieken meugen, de vief-jaorlikse H.J. Bergveld-pries.

Vief jaor schrieveri'je in et Stellingwarfs, wark deur liefhebbers van de schrieveri'je in disse streektael an een buro of an de keukentaofel maekt en anbeuden bi'j et buro van de Stellingwarver Schrieversronte of aanderszins publiceerd. Want alle wark dat in et Stellingwarfs schreven is kan veur disse pries in anmarking kommen. Hoe moe'n we oons die produktie over die vief jaor veurstellen? Wel, in 'materieel opzicht' is dat een dattigtal ofleverings van et Stellingwarfs tiedschrift *De Ovend*, inkelde honderden losse bi'jdregen veur kraanten en een tiental boeken.
Daor het de jury heur over bugen mocht, dat wil zeggen: de jury het et riegelment d'r nog es goed op naolezen, nog es vaastesteld dat et hier gaot om een pries veur overwegend zonuumd 'fiktionair wark' in et Stellingwarfs, mar een 'essay' mag ok, en is uut aende gaon.

En jureren, dat is vaeke aldereerst: selekteren en schiften. Schiften tot datgene dat as uuteindelik liggen blieven kan op de weegschaole van de literaire kritiek en wat voldot an de norm: geef Stellingwarfs.
En dan vaeke nog es wat ofwegen, kieken naor wat kaant de weegschaole deurslat, en tot een oordiel kommen.
De eerste schifting van de jury beston d'r neffens heur uut een selektie te maeken tot et materiaol daor as zi'j over te oordielen het: overwegend fiktionair wark in et Stellingwarfs van 1991 t/m 1995.

En dan was d'r spietig genog nogal wat wark wat an de kaant legd wodden kon.

Prieswinner Fokke Middendorp en de vrouw maeken een praotien mit burgemeester Remco Heite veurofgaonde an de priesuutriekinge.

Diegenen die volgen wat d'r zoal verschient in et Stellingwarfs, zullen d'r niet van opkieken. Want dan vaalt dus meer as de helte van de bi'jdregen in et tiedschrift *De Ovend* of, want daor verschienen de hieltied meer journalistieke bi'jdregen in, hoezeer de jury ok wardering het veur de petretten van kleurrieke streekgenoten, over karken of de bi'jdregen van Oene Bult, Henk Bloemhoff of Karst Berkenbosch. Ok vaalt of een schitterende riegel in 20 ofleverings van Pieter Jonker in de *Stellingwarf*, *Kleine prentkeunst*, want ok dat is zoas dat nuumd wodt 'non-fiktie'.

Mar wat liggen blift, is een opvalend verhael van Harmen Houtman mit as titel *Jacob*, ok 20 ofleverings in de *Stellingwarf*, poere fiktie, waor aj' bi'j et lezen pruven dat de schriever zien 'wonderlike speurtocht naor een kaeter' mit een protte wille schreven het.
En de column-achtige bi'jdregen van Karst Berkenbosch en Lodewiek Hooghiemstra resp. in de *Stellingwarf* en in et *Maondblad Appelsche* dan? Ach, mit een betien goeie wil kuj' dat nog rekenen tot et domein van de fiktie. Et uutgaankspunt is ommes vaeke een aktualiteit die de schriever an et fanteseren zet. Dat de jury het et mitneumen in heur beoordieling.
En vanzels ok de columns van Johan Veenstra in zien dadde verzaemeling *Stiekelstokkies.*
Disse schriever gaot zo kreatief an de hael mit de aktualiteit, allemaole gekhied en dus ok et domein van de fiktie.

Mar d'r is meer wark dat bi'j de strikte hantering van de spulriegels spietig genog ofvaalt.
Bi'jglieks et boek van Jan Lantinga, *Van heuren zeggen, zien en weten.* Dat beheurt, hoezeer de jury ok wardering het veur de nostalgische vertellegies, toch te vule tot et terrein van de streekgeschiedenis.

En alderdeegst een aander boek van de prieswinner van vandaege, *Fokke van Lute op 'e tekst over Aant Heida, Jan van Schoot en Johannes Wardenier.* Ok dat is neffens de jury toch te vule de journalistieke weergaove van de verhaelen van disse meensken om nog rekend te wodden tot wark zoas in et riegelment veur de Bergveldpries bedoeld.

En et boek dat hier vandaege bekroond wodt dan, heur ik jim drekt zeggen, et levensverhael van Batteld Nijholt, *Huus op 'e Miente*? Dat is toch de bewarking in et Stellingwarfs van et verhael dat Batteld Nijholt in et Nederlaans schreven het? Hoevule is daorvan dan de literaire kreaosie van Middendorp? Een hiele protte, zo docht de jury.
We kommen d'r doukies op weeromme.

Want we weren nog de hieltied an et selekteren, en hoewel de jury intied, al wat wark an de kaant legd het, blift d'r toch nog een fikse staepel over die op 'e baskule liggen blieven kan.

Over wat wark praoten we dan?
Wel, een vieftal dichtbundels, twie boeken van Johan Veenstra, ja, hi'j is d'r weer bi'j vanzels. Veerder verhaelen in de kraante van Benny Holtrop, Harmen Houtman, en niet te vergeten Jouk oftewel Martinus Bakker, die we hier zeker even numen willen vandaege. Verhaelen van Boele Land en zien langere novelle *Gooldsje*, en et boek van de prieswinner van vandaege vanzels *Huus op 'e Miente.*

In de schrieveri'je maek ie deurgaons een onderscheid tussen poëzie en proza. Lao'we eerst es even stillestaon bi'j de poëzie.

Et is een bekend gegeven dat d'r in een jonge literatuur, en neffens oons meugen we et Stellingwarfs daor nog de hieltied toe rekenen, geern en vule an gevulens utering geven wodt in gedichten. Naost een tal poëzie-bi'jdregen in *De Ovend*, waorbi'j die van Knillis oftewel Klaas Hofstra de meerste kwaliteit hadden, kreeg de jury vief dichtbundels ter beoordieling van vief dichters, Benny Holtrop, Peggy Klinkhaemer, Willem Jan Teijema, Johan Veenstra en Harmen Houtman.
Wat opvul is de in vergelieking mit veurgaonde jaoren, grotere verscheidenhied in dit wark, van de meer traditionele gedichten in *Tjongerbrogge* van Peggy Klinkhaemer mit een mooie Friese vertaeling d'r naost, tot de vaeke hiel persoonlike lyriek in de gedichten van Johan Veenstra en Benny Holtrop.
Ok kwalitatief kun de bundels van beide laestnuumde dichters, *Sletel Parredies* en *Van twie kaanten* d'r mit deur.
Johan Veenstra wet niet alliend een nog lyrischer toon an te slaon as in zien veurige bundel *De toren van De Lichtmis*, hi'j slaegt d'r ok in de bundel een hechthied te geven: een dattigtal gedichten die allemaol min of meer verwiezen naor de titel: et abstrakt of konkreet bedriegde parredies.

De gedichten van Benny Holtrop in *Van twie kaanten* verwoorden vaeke et anekdotische, jeugdherinnerings, of et persoonlik beleefde verleden. De vraoge is of de keuze veur een gedicht om disse gevulens vorm te geven niet wat al te makkelik is. Desondaanks heuren we in de dichtkeunst van Benny Holtrop een ni'j en persoonlik geluud in de Stellingwarver letteren.

Van Harmen Houtman is d'r een bundeling van zien gedichten en liedteksten in *Veur de vorm.* Neffens et veurwoord in disse bundel zol et hier gaon om een 'protte verschillende vorms', mar eins het de jury mar drie vorms ontdekken kund: traditioneel riemende, inkelde niet riemende en wat gedichten mit een overienkomst tussen vorm en inhoold. Warschienlik hiel origineel veur de streektael, mar ie vienen d'r in elke kursus 'kreatief schrieven' toch genog veurbeelden van. In een receensie van dit bundeltien van Harmen Houtman is al wezen op de verraoderlike valkoele veur elke dichter: de riemdwang. Overigens: hier mag niet mit zegd wezen dat 'riemen' buten de sunderklaostied 'uit

den boze is', al liekt dat d'r wel es op aj' tegenwoordig de literaire tiedschriften lezen: een goed riemend gedicht, daor as wat muuite veur daon is, daor is toch niks op tegen? Een oold Stellingwarver gezegde is nog de hieltied: 'die man kan riemen en dichten, ie zollen d'r de pette veur lichten.'

Mar om nog even weeromme te kommen op et wark van Harmen Houtman: geern sprekt de jury hier heur wardering uut veur Houtman zien liedteksten, want die bin d'r nog hiel wat meer as de inkelden die hier in disse bundel opneumen wodden.

Toch moet de jury opmarken dat de poëzie van de Stellingwarver dichters nog de hieltied bedriegd wodt deur wat we numen 'melodrama' of riegelrechte trivialiteit. In elke bundel vien ie d'r eins wel een veurbeeld van. En was dat niet krek een kenmark van de traditionele schrieveri'je in de streektael waor as een mederne schriever ofstaand van nemt?

Een eigen medern geluud is d'r in ieder geval van Willem Jan Teijema. Hi'j nemt himzels en oons op 'e hakke in zien *Antekens van een andaon gemoed.* Hopelik durft hi'j et an veerder te gaon mit disse 'antekens' en heuren we meer van him.

En wat veur alle vief de dichtbundels gelt: de vormgeving is goed verzorgd en de omslaegen bin vaeke prachtig.

Dan et proza.

Aldereerst wil de jury hier wat op 'e bodden brengen angaonde een wark dat niet in boekvorm verschenen is, mar toch in kwantiteit en kwaliteit zo opvaalt, dat et niet onvermeld blieven mag. Et is de an et begin al nuumde 'wonderlike speurtocht naor een kaeter' die Harmen Houtman oons in 21 heufdstokken onder de titel *Jacob* in de *Stellingwarf* opdiende.
Et is binnen de Stellingwarver schrieveri'je zondermeer een originele vertelling te numen. Al lezende pruuf ie dat de schriever de verschillende verhaelen mit een protte wille schreven het. Et brengt de lezer van de iene kolderieke verwikkeling in de ere. Eerst *Thuus*, dan *De Lende over* en tenslotte *Nog veerder van huus.*
Et is alliend spietig dat de lezer ienkeer goed en wel de Lende over, ondaanks alle ni'je verwikkelings niet veerder op zuuktocht wil: de spanning en et ni'je bin d'r of. Butendat het de vertelling toch ok wel wat tevule stereotiepe grappen en grollen, en ok nog bunnen an de aktualiteit van de tied waorin et schreven is.
Toch stikt de jury hier geern de loftrompet (alhoewel dat geleuf ik gien goeie Stellingwarver uutdrokking is) over dit wark van Harmen Houtman. Hi'j verdient mit zien *Jacob* hier vandaege zeker de zulveren medallie. Ommes, humor is een erkend mar niet makkelik genre in de streektaelschrieveri'je en daor oonze wardering veur.

Van Boele Land is d'r et kotte verhael *Gooldsje.*
Boele Land is gien onverdienstelik schriever van kotte verhaelen. Dit wat langere verhael van him het een pittig thema: et nao de oorlog weerommevienen van een geliefde. Et verhael wodt goed verteld, mar d'r bin toch wel arg vule verwikkelings en verhaellijnen in disse kotte novelle, genog veur een hiele roman haost.
Veerder speult et toeval naor et idee van de jury een wat te grote rolle en daordeur dot et verhael wat te onwarkelik en te forceerd an.

Johan Veenstra verraste oons mit een negental verhaelen in *De boot naor Valhöll.* D'r is al vule zegd en schreven over disse bundel. Lodewiek Hooghiemstra bi'jglieks het een lange kritiek schreven in *De Ovend.* Een kritiek die op punten wel wat onevenwichtig is, mar die we hier toch numen willen, omreden kritiek op mekeers wark binnen de literaire wereld van de Stellingwarven niet zo vaeke veurkomt. Ok de jury kan niet eers as heur lof uutspreken over disse bundel. De verhaelen

hebben deurgaons een eigen sfeer, wel es wat sentimenteel en dichte bi'j huus, mar dat is now ienkeer Johan Veenstra. Ok bin et wel es wat de kleine dingen in et leven die een verhael dregen moeten, mar de schriever wet dat dan weer zo knap te beschrieven, dat et toch weer een aandere, ni'je weerde krigt.

En toch, ondaanks alle lof veur Johan Veenstra en Harmen Houtman, het de jury keuzen veur Fokke Middendorp en et deur him bewarkte levensverhael van Batteld Nijholt *Huus op 'e Miente.* Gien poere fiktie van de auteur zels dus, mar een bewarking.

Is dat genog veur de hoogste literaire wardering veur schrieveri'je in et Stellingwarfs? De jury docht van wel en het ienstemmig miend Middendorp mit dit wark bekronen te moeten.

An de haand van Middendorp volgen we et leven van Batteld Nijholt as veenarbeider, bosker, mollevanger, gaastarbeider, een klein betien streuper en keuterboer en we kommen in de kunde mit meensken mit kleurrieke naemen as Karel 'de Hemelbestormer' en 'Sietse Beeldenstorm'. Middendorp het mit zien bewarking in et Stellingwarfs de persoon Batteld Nijholt veur oons levend maekt en de personen die hi'j op zien levenspad ontmoet maekt tot veur oons herkenbere en levendige personages. Daormit is et boek wodden tot een literaire biografie van een kleine boer/arbeider uut de Stellingwarven inbed in et tiedsbeeld 1880-1945.

Fokke Middendorp is d'r in slaegd de verschillende episoden uut et leven van Batteld Nijholt goed an mekeer te kneupen en of te wisselen mit al dan niet bekende verhaelen uut et Noordwooldiger verleden. As bliek van vakmanschop van Middendorp willen we hier geern even numen zien veerdighied om een heufdstok mit een treffende zin of grap of te sluten. Disse veerdighied van Middendorp trof de jury ok an in zien ere boek: *Fokke van Lute op 'e tekst over Jan van Schoot.* Et kenmarkt de rasverteller.

De jury maekt ok geern even een komplement veur de vormgeving van et boek: fraai illestreerd mit prenten van Jan Abraham Bakker en foto's van de femilie Nijholt.

Fokke Middendorp is d'r in slaegd van dit levensverhael van Batteld Nijholt een prachtige, mitslepende vertelling te maeken in levendig en geef Stellingwarfs. En dat is wat de jury mit disse pries veur Fokke van Lute warderen wil: de goeie vertelling, daor as de streektael him bi'j uutstek veur lient.

Mit disse H.J. Bergveld-pries 1996 an Fokke Middendorp het de jury benaodrokken wild wat literatuur wezen kan, en literatuur in de streektael op et veurste plak wezen moet: goeie vertelkeunst.

Prieswinner, van hatte fielseteerd mit de H.J. Bergveld-pries 1996.

W.H. de Vries

historikus 1940/1945

De oorlog in de Stellingwarven - 2 -

15 Augustus 1944, zomar een dag in die lange beroerde oorlogsjaoren. Een straolende en vri'j waarme oorlogsdag in de naozoemer van et vuufde bezettingsjaor. De stried in Frankriek begon risseltaot op te leveren veur de geallieerden, want naodat ze vanof D-Day betrekkelik vaaste zeten hadden in Normandië, jaegden ze now de Duutsers in een allerheiselikst tempo veur heur uut. Bi'j Falaise wodde een groot Duuts leger insleuten en de Amerikanen mit heur kenonnen maekten kotte metten mit heur.
De mit raketten uutruste Ingelse Hawker *Typhoon* jachtvliegtugen van de Ingelse R.A.F. veroorzaekten waore slaachtings onder de Duutse paantserwaegens. Onder de bedrieven gong ok de bommesmieteri'je op 'e Duutse steden onverminderd deur en we heurden ze naachs en zaggen ze overdag over oons henne gaon, al die bommewarpers.
Zo ok op disse dag in augustus, en de bedoeling was, dat ze mar even ofrekenen zollen mit et Duutse vliegveld Vechta mit alles d'r op en d'r an, in de buurte van Bremen.
De Amerikanen hadden mar liefst 1200 bommewarpers inzet en daornaost ok nog 800 ienmotorige jaegerties om de hiele haandel te bescharmen tegen de Duutse vliegtugen.
Onder al die vliegtugen, die we over gaon zaggen, op een hoogte van zoe'n 8000 meter, weren een stokmennig ongelokstoestellen, die nooit weer in Ingelaand terogge kommen zollen en heur aende vienen zollen in de Stellingwarven en de naoste omgeving.
Op dit mement hadden de jonge kerels die d'r in zatten daor nog gien weet van en de hennevlocht over oonze omgeving verleup hiel rustig en zonder dat ze ok mar ien Duuts vliegtuug zien hadden, nammen ze dat Duutse vliegveld te grazen en doe de laeste vliegtugen heur laeding kwiet weren, was d'r van et Duutse vliegveld Vechta niet vule meer over.
Opgelocht begonnen de bemannings, die tot nog toe nog gien ien Duuts vliegtuug zien hadden, an de weerommereize.
Opgelocht wezen was niet zo arg in die oorlogsjaoren, mar oplochting moch niet ommeslaon in onveurzichtighied. Mar dat gebeurde now krek wel en dat zol him op een gloepende meniere wreken, doe ze op 'e weerommereize boven West-Drenthe weren.
Et was allemaole een betien al te makkelik gaon, gien schieteri'je vanof de grond en gien Duutse jaegers. D'r kan oons now niet vule meer gebeuren, dochten de schutters aachter de mesienegeweren en de eigen jaegerties die weren al veuruut vleugen en die scheuten bi'j et station in Wolvege een trein an diggels en de gashoolders van de gasfebriek an de Schipsloot zo lek as een maantien.
D'r weren alderdeegst schutters in 't vliegtuug, die aachter de mesienegeweren weglopen weren, vertelde oons iene van de overlevenden, die in laetere jaoren weer terogge was in Blesdieke waor hi'j onderdeuken zeten hadde.
Op etzelde mement, om een ure of iene henne, grepen de Duutsers heur kaans en een vuventwintig Duutse jaegers vullen an van boven of en mit de zunne in de rogge. Dit wodde altied daon, want dan leup de piloot niet de kaans deur de zunne verbliend te wodden en et veurdiel was, dat de vi'jaand tegen de zunne in zien waopens richten mos.
De Duutse jaegers weren Messerschmitts type B.F. 109, van et 53-ste Jagdgeschwader onder leiding van mejoor Gotz en et 5-de onder leiding van luitenaant Scheufele.

De gashoolder van de gasfebriek an de Schipsloot in Wolvege. De noordwest kaante waor de koegels d'r invleugen binnen.

De zuudoost kaante waor de koegels d'r allemaol weer uutvleugen binnen.

Scheufele is de ienige van de doe anvalende Duutsers, die now nog in leven is. Een peer d'r van bin dezelde dag sneuveld, dat zuwwe veerderop zien, een stokmennig veerderop in de oorlog, en op iene nao bin de aanderen nao de oorlog wegraekt.
De Amerikanen weren totaol overdonderd deur de anval en et was drekt raek. Iene van de grote viermotorigen, een *Liberator* wodde volop troffen deur twie centimeter grenaten en et hiele statgedielte brak d'r of en et vliegtuug gong as een tolle naor beneden. In een kraekende slag sleug alles tegen de grond, vlak bi'j de Drentse Aa, onder Ni'jesliek en et statgedielte mit drie dooien d'r in kwam daele bi'j Wapservene. De ere daegs bin ze begreven in Haovelte. Dit weren de sersjaanten Abbott, Stiles en Samburg.
In de brokken vliegtuug bi'j de Aa, wodden de hielendal verbraande resten van de 1-ste piloot luitenaant Suchiu vunnen, en hi'j wodde in Vledder begreven. Zien naeme staot ok op de grote balstien op 'e brink van Vledder. Zien graf, en ok de greven in Haovelte zuj' daor niet meer vienen, want de Amerikanen bin nao de oorlog allemaole opgreven en overbrocht naor Margraten.
Zes man konnen op et laeste mement nog mit de parrechute ofspringen en vufe daorvan wodden deur de Duutsers pakt. Dit weren: 2-de luitenaant Ransom, 2-de luitenaant Paladino, 2-de luitenaant Gatlin en sersjaant Piazza en ok sersjaant Dobran wodde pakt. De ienige die ontkommen kon was sersjaant Fred Gerritz en hi'j deuk uuteindelik onder bi'j jachtopziener Hol op 'e Eese en die woonde destieds in De Baars.
Die Mol, is me destieds verzekerd, wodde deur de buurt mit een schief oge bekeken,

want, zo zeden ze, hi'j is niet te vertrouwen, want hi'j gaot mit de Duutsers op 'e jacht op 'e Eese en as ze flink wat scheuten hebben, zit de jachtopziener mit de Duutsers te koffiedrinken in de keuken van de boswaachterswoning.
Wat de buurt niet wus, was, dat terwiel de Duutsers in de keuken starke verhaelen zatten te vertellen, op 'e zoolder twie Amerikanen onderdeuken zatten. Hol heurde alle Duutse ni'jgies en speulde die deur an de ondergroonse en hi'j hoefde nooit bange te wezen veur razzia's. De Duutsers vunnen him een hiele goeie kammeraod, mar ze hadden es weten moeten, en de buurt beoordielde een goeie Nederlaander hielemaole verkeerd. Doe de Duutsers onverwaachs vanuut de zunne anvullen en de overdonderde Amerikanen wat bekommen weren,

De radiotillegrafist Technical Sergeant Fred Gerritz, die onderdeuk bi'j jachtopziener Hol in De Baars. Vere veuroolden van Fred weren Nederlaanse laandverhuzers.

begonnen ze allemaole as gekken te schieten op 'e Duutse jaegers en et risseltaot was, dat d'r van de vuventwintig drekt al drieje naor beneden tumelden.
De B.F. 109 no. 166043 kwam daele op 'e heide tussen Boschoord en Zorgvlied/Waoteren, niet zo hiel veer van de jachthutte die daor staot. De heide vleug in de braand. De piloot gong as een stien naor beneden omdat zien parrechute weigerde en hi'j wodde verbriezeld vunnen bi'j de 'Hoeve aan de weg' bi'j Oolde Willem. Dit was Oberfeldwebel Horst Starzinski.
De twiede B.F. 109 no. 165544 kwam daele tussen Dwingel en Wittelte (laandgoed Oldengaerde). Ok disse piloot vul dood en dit was onderofficier Karl Lampen.
De dadde B.F. 109 kwam terechte in Stellingwarf-Oostaende bi'j de Tilgrupsweg onder Appelsche. Hiele riegels dennen weren de koppen ofsleugen en de zwaorgewonde piloot wodde op een ledder overbrocht naor 'Us Blau Hiem'. We hebben disse piloot, die et overleefd het in et ziekenhuus in Assen, niet aachterhaelen kund en weten dus niet wie dit west het. Et ienigste wat we weten is, dat et een Oostenrieker west is.
Ok de 15-de augustus 1944 is uutvoerig beschreven in mien boek *De Regio tijdens de tweede wereldoorlog.*
Veur de dudelikhied moe'k d'r misschien even bi'j vertellen dat in Stellingwarf-Oostaende de meensken via de *Ni'je Ooststellingwarver* destieds etzelde boek as jubileumanbieding kopen konnen onder de titel *Vijf jaar na vijftig jaar.*
In de volgende *Ovend* hopen we deur te gaon mit de vuuftiende augustus 1944.

Jan Bakker

Een zunderling

Ien disser daegen was mien ooldste zuster bi'j oons en doe vul heur 't oge op een bruun-rood glazuurd schostienmaantelvasien of stelsentien zoas mien vader die dingen ok wel nuumde.
Vroeger was 't stellegien kompleet, nog krek zoe'n iene en dan in de midden wat platter en brieder, de oolderen onder oons weten wel percies waor a'k 't over hebbe, mar de kiender hadden daor vroeger wel es een aandere kiek op en zo sneuvelde d'r nog wel es et ien en aander. Goed veur de fabrikaant, zeden we doe, mar now et antiek is, daenk ie d'r wel wat aanders over.
Mar dat iene overbleven kleinood hadde bi'j oons de herinnering daor wel levendig an hullen. Wi'j konnen mekere mooi anvullen en zo passeerden al die naogedaachtenissen weer even de revu.
In de beginjaoren dattig, woonde op de poolderdiek in een klein husien, dat vroeger bi'j een meule heurd hadde, wat een appat soort man. Hi'j was vrundelik van aord mar zee niet vule, een man van om en naobi'j de veertig jaor en vri'jgezel. Hi'j hiette Dirk Blauw.
Zien broggien verdiende hi'j mit los wark en as hi'j dan aovens bi'j oons huus langes gong, ston zien pullegien mit melk altied klaor. Nao een klein babbeltien zee hi'j steevaaste: 'Now, ik zeg jim mar weer goeienaovend.
Naormaote wi'j him wat beter kennen leerden, kwam 't ok zo staorigan naor veuren, waoromme hi'j zo stiekem was en hi'j mar niet mit himzels in rustiger veerwaeter kommen kon. Deur een feit, waor hi'j misschien hielemaole gien schuld an hadde, mar et tegendiel daorvan niet bi'j him wegkriegen kon. Wat was d'r veurvalen?
Hi'j woonde destieds mit zien moeder in *de Wiendhond*, vroeger een kefé an de Weerdiek in Hooltwoolde. Now bin wi'j d'r niet percies aachterkommen, mar in grote lijnen komt 't d'r op daele dat hi'j tiedens de ziekte van zien moeder miende dat hi'j heur of te vule of de verkeerde medesienen toediend hebben zol en dat zi'j daordeur wegraekt wezen zol. Op et now nog altied weer te vienen karkhoffien bi'j *de Ooievaar*, ligt ze begreven.
As hi'j mar even kon, zee hi'j, gong hi'j naor heur toe om zien schuld een betien lichter vulen te laoten, mar van him ofzetten kon hi'j et niet. En in plaets, dat et mit et verstrieken van de jaoren beter wodde, gong hi'j him al meer en meer teroggetrekken en zaggen we Dirk soms daegen niet.
Mien vader en ik gongen dan wel es even poolshoogte nemen en dan was hi'j bliede dat hi'j even praot hadde. Dat et een keer spaek lopen zol, koj' wel op je vingers naotellen en toch kwam de anzet daor toe nog onverwaachs.
Et gebeurde midden in de naacht. De volle maone en de dauw over de velden zorgden veur een sprokiesachtig anzicht. As d'r eers niks gebeurd was, weren wi'j van al dat moois versteuken bleven. Een anholend geroep, dat echode in 't holst van de naacht, maekte oons wakker en buten kommen zaggen wi'j al gauw in 't schiensel van de maone dat et Dirk Blauw was. Hi'j was de oorzaeke d'r van dat wi'j zo ontiedig butendeure stonnen. Et ienigste wat hi'j uutreup was: 'Pieter, de wereld vergaot!' En dat de hieltied mar weer opni'j.
Ie kun wel naogaon, dat wi'j oons mit ien en aander niet zo lekker begonnen te vulen, want wat hi'j veerder in zien schild voerde, mos ok mar ofwaacht wodden. Hi'j bleef veerder gelokkig rustig en was ok wel veur rede vatber. Nao wat henne-en-weer gepraot, wodde besleuten him over te dregen an femilie in Wolvege. Mar hoe kwam die in Ooldelaemer? Auto's, weren d'r niet, et ienigste gemotoriseerde ver-

voer was de moter van Geert Brouwer, een boereknecht uut de buurt. Diezelde zuster, waor ik et in 't begin over hadde, stapte in de naachtkleren mit een maantel d'r over aachter op de moter naor Wolvege om hulpe te haelen. Die lui hebben Dirk doe mitneumen. Hoe lange as hi'j daor west het weet ik niet percies meer, et is ok al dik zestig jaor leden. Wat d'r dan uutlopt, zoas dat geraos in de naacht, dat vergeet ie niet weer al woj' ok honderd.
Op een gegeven mement zaggen wi'j dat et husien op de poolderdiek weer bewoond was, mar veerder bleef et daor aorig rustig. Zo now en dan gongen wi'j es even kieken hoe as 't gong, mar verbetering kwam d'r niet in de situaosie en doe we es weer op onderzuuk uutgongen mit een peer kammeraoden van mi'j d'r bi'j, was hi'j nargens te bekennen en de deure had hi'j los.
Omdat daor in die daegen een protte petgatten in die buurt weren, vreesden wi'j et argste. Een betien verdield zochten wi'j die gatten of en aj' dan es wat drieven zaggen, docht ie: daor hej't gedonder, mar we vunnen niks en de aandere daegs bleek hi'j weer thuus te wezen.
Al sokkelde et zo wat deur, ie konnen wel naogaon, dat et zo niet lange meer staand holen kon en dan komt et altied nog weer onverwaachs.
Op een zundagmiddag maekten mien vader en ikke es weer een lopien naor de poolderdiek toe en wat wi'j doe veur de ogen kregen, tartte elk eerder veurval.
Op de taofel in de kaemer stonnen toch zeker wel een vuventwintig bierflessies.
Gien wonder aenlik dat hi'j niet meer om melk kwam, hi'j kreeg nattighied genoeg.
Aj't goed bekieken, hadde oonze plaetselike keféhoolder, Tj. v.d. Molen, dat niet doen mocht, mar ja, hi'j zal wel docht hebben: as ik 't niet doe, dot een aander et wel.
Wat wi'j veerder te zien kregen greensde an et onmeugelike. Dirk lag op bedde, zo dronkend as een kroje en zo misselik as een podde.
Vanof de beddeplaanke hadde hi'j een geutien maekt naor een emmer, die op de vloer ston en zo kon hi'j liggendeweg zien braoksel kwiet. Ik wete dat et een reer onderwarp is, mar wi'j hadden dit mar te anschouwen.
Nao die miseraobele ontdekking, die zundag op de poolderdiek, het de femilie zorgd, dat Dirk opneumen wodde in et aarmhuus *Ni'j Friesburg* in 't Vene. In die daegen bezocht ik de laandbouwschoele in 't Vene en dan wol 't wel es treffen da'k Dirk morgens al vri'j vroeg tegenkwam. As ik dan tegen him zee: 'Goeiemorgen, Dirk,' was 't krek of dat hi'j in zien gedaachten steurd wodde. Wat schrokken kwam et heufd even in de hoogte en prevelde hi'j wat. Ie konnen an alles wel marken, dat hi'j geestelik een wrak wodden was en dat et aende him niet gauw genoeg kommen kon. Now het et vanzels ok altied al zo west, as ze et ien keer van plan binnen om de haand an heurzels te slaon, dat ze dat op een gegeven mement ok lokt.
Et was mit Dirk aenlik zo dat drie maol schipsrecht is. Wat him mit de draank en de slaoppillen niet lokt was, lokte wel de dadde keer. In de buurt van Ooldeschoot vunnen ze zien ontzielde lichem. Et is aenlik reer zegd, mar veur Dirk was een grote weens in vervulling gaon. Now kon hi'j et schuldgevuul, dat hi'j nao de dood van zien moeder altied mar bi'j him dreug, van him ofzetten. Aenlik hadde hi'j naor zien gedaachten now loon naor warken kregen, de stumperd.

Otto de Vent

Bi'j Jan Berends in de hutte

Wie van de lezers kan oons helpen mit een riempien waor as wi'j een peer riegels van kennen, mar waor we geern wat meer van weten willen. Rond 1900 is d'r deur een zekere Linze de Jong een verhael schreven mit as titel *Reize van boer Jaopik en zien huushollinge van 'e Fochtel noar de Smilliger Landbouwtentoonstellinge in 1884.* Onderwegens van De Fochtel naor De Smilde wodt d'r even ansteuken, zo lezen we in et verhael. Dat gebeurt in kefé *De Nije Veenhoop.* Mar d'r is gien plak meer, alles is bezet. Zeune Jannes zingt (of murmelt) dan in himzels:

Bi'j Jan Berends in de hutte, bi'j Jan Berends in de hutte en daor is et zo stampend vol.

Zoe'n dattig jaor laeter kommen we die Jan Berends nog es tegen. In een verslag van een tenielaovend op 'e Fochtel in een *Ooststellingwarver* uut 1931 lezen we (et kefé op 'e Fochtel was kennelik vol die aovend):

As et mar niet krek giet as bi'j Jan Berends in de hutte: En ze hongen mit de bienen tot de raemen uut.

We hebben daor mit een riempien of lietien te maeken mit in ieder geval de volgende riegels (d'r even van uutgaonde dat beide riegels op etzelde lietien slaon):

Bi'j Jan Berends in de hutte, bi'j Jan Berends in de hutte en daor is et zo stampend vol... en ze hongen mit de bienen tot de raemen uut.

Beste lezers van *De Ovend*, jim snappen et al. We zollen zo graeg weten willen wat hier aachter stikt. Wie meer te vertellen wet over et riempien of d'r nog wat bi'j anvullen kan, zol oons een groot plezier doen deur dit even deur te geven an et buro of an Otto de Vent op 'e Fochtel. We kun d'r nog an toevoegen dat in et woordeboekmateriaol van Henk Bloemhoff ok nog et volgende riempien zit (infermaant in Makkinge):

Kiender van Jan Berentien.
Wat doej' toch in de koolde.
Trek gauw jow mooie klompies an en gao naor Oosterwoolde.

En ok:

Kienties, kienties van Jan Berends.
Wat doej'm toch in de koolde.
Trek de zwatte klompies an.
En gao naor Oosterwoolde.

Now is *Jan Berends* een vri'j algemien veurkommende naeme, dat verbaand mit dit riempien hoeft d'r niet te wezen, mar ie weten mar nooit. En now we et toch wat veer van huus zuken: In et bekende kefé *De Ooievaar* in Hooltwoolde was kastelein van 1812 tot 1853: Jan Berends Hoeksma (neffens *Stellingwarf* 5 juni 1980).
Et is ok hiel goed meugelik dat de riegels kommen uut een Drents stok in dialekt dat rond de dattiger jaoren arg populair was en lichtkaans ok hier in de Stellingwarven opvoerd is. Et stok hiet *Het gespin bij Jan Berends*, is schreven an et aende van de veurige ieuw deur Geert Broekhuizen (1844-1929) uut Runerwoold en is in 1929 opni'j bewarkt en uutgeven deur Jan Poortman. Et stok begint in de keuken van Jan Berends, die al gauw vol is mit jongen en maegies, en wat laeter bin we op 'e dele veur et veerdere verloop van de spinaovend. D'r wodde een protte bi'j zongen. Wie kent et stok of het d'r een opvoering van mitmaekt?

Ok as d'r goenend binnen die weten wie as

die schriever Linze de Jong was van *Reize van boer Jaopik*, of meensken die meer verhaelen kennen van disse man, we zollen oe zo bliede wezen mit wat meer infermaosie. Dat, geef et even deur an et buro of an Otto de Vent op 'e Fochtel.

Willem Jan Teijema

carpe diem

de dag dwingt
et schiemerlochten
de wekker rinkelt
overaende

waetersnood van vasse tied
spuult over verlaoten essen
poestende
komt wark'likhied naor boven

zochtende, rap
vlocht et naachtverhael
mit de waarmte
op Morphine heur vleugels

eupend is de jacht
op twie dezelde sokken
de iene voete
dot de aander zien verhael

in disse bos
zonder et morgenlocht
is elke wedstried
mit de oftrap al verspeuld

Sietske Bloemhoff

Et Kroontien

In et decembernommer van *De Ovend* in 1995 infermeerde ik jim al over et hiemkunde-projekt *Bomen in Stellingwarf.* Ik vertelde jim ok daj'm now en dan (meer) verhaelen over bomen in dit tiedschrift vienen kunnen. En dat is bi'jglieks dit keer et geval. Onderstaond verhael gaot over een oolde liendeboom en is van oonze volksverhaeleverteller en woordeboekinfermaant Wube Lamers van de Kuunderwal. Reakties (veur de hiemkundeprojekten) bin en blieven slim welkom! (sbl)

DE OOLDE LIENDEBOOM

Hielendal allienig midden op et laand staot hi'j nog en hi'j is al een peer honderd jaor oold. Ze zeggen dat zoe'n liendeboom wel duzend jaor wodden kan. De meensken van disse tied weten niks van zien verleden. Allienig de oolde katoele die d'r ok al wat intelt wet een boel van de boom zien leven of. Aovens as hi'j op de moezejacht is op et roeme laand moet hi'j nog wel es even rusten en gaot dan op een dikke takke van de oolde boom zitten en dan praoten ze een posien. Gien meenske zol die tael verstaon kunnen, mar zi'j begriepen mekere goed. Dan vertelt de oolde boom uut lang vervleugen tieden, doe jonge luden daor een husien bouwden en ok de boom plaantten doe dat nog een jong boompien was. Vlak veur et husien. De jonge man greuf et gat en et jonge vrouwgien hul de boom beet en ze schepten de grond om de wottels henne en stampten die stevig an. Doe nog een paoltien mit een stok van een oolde peerdezille d'r omme henne en et boompien was plaant.
De grond was best en et boompien gruuide as kool. Doe et een jaor of vufe was, wodde d'r een poppien geboren en et wiegien kon bi'j de zommer, as et waarm weer was, al in et schaad onder de boom staon. Honderden immegies bezochten de bloempies as de boom bluuide en et poppien sleup lekker deur de lekkere locht van de bloemen en et gezang van de immegies. De man was daegs vot te warken bi'j de boer en de jonge vrouw hul de tuun netties in odder. Et gezin wodde groter en ze wollen verhuzen naor een grotere stee, waor ze ok een peer koenen holen konnen.
D'r kwammen ni'je bewoners op et stee. Et weren niet zokke jonge meensken meer. De man was stoelemaeker en as et mooi weer was zat hi'j te vlechten onder de boom, lekker in et schaad. Et weren tevreden luden en de mooie stoelen die de man maekte konnen ze goed verkopen. Ze bin daor beide versturven.
Doe kwam d'r een vri'jgezel te wonen. Dat was me ok wat. Hi'j was verslaafd an de draank en lag somstieden beneveld deur de jenever onder de boom te slaopen. Dat kwam niet goed vanzels en hi'j kreeg een draankberoerte en gong dood.
Nao him kwammen d'r weer een man en een vrouw te wonen. Ze hadden een pottekarre en reisden de boer of mit theegoed en potten en pannen. Hiel mooi spul. Ze hadden een kedde veur de karre. Et was een gemien beest, want hi'j kon et niet laoten om an de schelle van de boom te vreten en dat dee de boom ofgrieselik zeer. In een verschrikkelike onweersnaacht is et hiele huus ofbraand. De bewoners konnen nog krek an de vlammen ontkommen, mar de karre mit de potten en pannen en et mooie theegoed kwammen d'r niet uut en ze weren alles kwiet! Et peerd leup in et kaampien laand bi'j et huus en hadde gelok. De boom docht, dit is mien aende ok, mar de wiend dri'jde een betien en de vlammen gongen de

De jonge bladknoppen an een liendeboom.

aandere kaant wat uut. Mit alliend wat schruuiplakken kwam hi'j d'r aorig goed of. De meensken gongen vot, want et husien kon niet weer opbouwd wodden, et was veul te lege verzekerd. Et gemiene peerd nammen ze ok mit en daor was de boom wel bliede omme.
Mar doe kwam de ienzemhied en dat was ok wat. De oolde oele was nog zien ienige vrund. Daor kon hi'j nog wat an vertellen. Van et leven overdag wus die niet veule, et is ja een naachtvoegel. Overdag zit hi'j diepe verscheulen in duustere hoekies, want hi'j kan et daglocht niet an de ogen verdregen. Naachs zicht hi'j daorintegen hiel scharp. De naacht was lang en as hi'j op 'e moezejacht was moch hi'j graeg even rusten en een praotien maeken mit de oolde liendeboom.
Tegenwoordig het een grote boer alle laand daor in gebruuk zo veer aj' zien kunnen. De boom staot wel een betien in de weg om de bedriefsvoering, mar de boer wil him toch niet missen. Et is nog een heerlik stee om even te bekommen as et hiete is bi'j de zommer en de vrouw soms over et laand zetten komt mit lekker drinken as ze an et hujjen binnen. En dan op de boom an netuurlik, want et is et ienige schaadplakkien en as hi'j dan ok nog krek bluuit rokt et zo lekker. Dan zegt ze altied nog: 'Wat is et hier toch een lekker plakkien. Ik wil die boom veur gien goold missen!'

Vertaelings van de *Funeral Blues*

Westan Hugh Auden (1907-1973) was iene van de grootste Brits/Amerikaanse dichters. Zien onderwarpen weren in de jaoren dattig al slimme links. In zien dichtwark zit zien filesofische inslag, zien sociaole kiek en ironische gevuulte. Hi'j schreef tegere mit Chr. Isherwood anti-militairistische tenielstokken. Dichtbundels van zien haand bin: *New Year Letter* (1941), *The age of anxiety* (1948), *Homage to Clio* (1960).

In september 1995 dee Bob Frommé in *Het Parool* een oproep an de lezers om et gedicht *Funeral Blues* van Auden te vertaelen. Daor kwammen 65 reakties op. Willem Wilmink en Freek de Jonge hadden d'r al iene maekt. D'r kwammen ok vertaelings van Jan Kal en Theodoor Holman. In 't Fries was d'r iene van Marten Brouwer. D'r kwam een kleine uutgifte van alle inzendings veur de dichters. Dat was dus een tal van 65. Harmen Houtman en Theo van de Bles lazzen in de *Liwwadder Kraante* van 5 jannewaori 1996 een beschouwing van Pieter de Groot. Zoks zette heur an om ok een vertaeling te schrieven.

Hieronder de Ingelstaelige versie van Auden. Op 'e volgende twie bladzieden de Nederlaanse vertaeling van Willem Wilmink, de Friese van Marten Brouwer en de beide Stellingwarver vertaelings van Harmen Houtman en Theo van de Bles.

FUNERAL BLUES

Stop all the clocks, cut off the telephone,
Prevent the dog from barking with a juicy bone,
Silence the pianos and with muffled drum
Bring out the coffin, let the mourners come.

Let aeroplanes circle moaning overhead
Scribbling on the sky the message He Is Dead,
Put crêpe bows round the white necks of the public doves,
Let the traffic policemen wear black cotton gloves.

He was my North, my South, my East and West,
My working week and my Sunday rest,
My noon, my midnight, my talk, my song:
I thought that love would last for ever: I was wrong.

The stars are not wanted now: put out every one;
Pack up the moon and dismantle the sun;
Pour away the ocean and sweep up the wood;
For nothing now can ever come to any good.

W.H. Auden

BEGRAFENISBLUES

Zet stil die klokken. Telefoon eruit.
Verbied de honden hun banaal geluid.
Sluit de piano's, roep met stille trom
de laatste tocht van deze dode om.

Laat een klein vliegtuig boven 't avondrood
de witte boodschap krassen: Hij Is Dood.
Doe crêpepapier om elke duivekraag
en hul de luchtmacht in het zwart, vandaag.

Hij was mijn Noord, mijn Zuid, mijn West en Oost,
hij was al mijn verdriet en al mijn troost,
mijn nacht, mijn middag, mijn gesprek, mijn lied,
voor altijd, dacht ik. Maar zo was het niet.

Laat in de sterren kortsluiting ontstaan,
maak ook de zon onklaar. Begraaf de maan.
Giet leeg die oceaan en kap het woud:
Niets deugt meer, nu hij niet meer van me houdt.

vertaeling: Willem Wilmink

TEHOFKOMST BLUES

Set klokken stil, snij ôf it tillefoan,
Smar (dat er mar net blaft) de hûn in bonke oan,
Slút de piano's en bring mei berutsen tromme
De kiste bûten, lit de rouwers komme.

Lit fleantugen boppe ús sirkelje kroanend fan toan
Oan 'e himel skreauwend Hy Is Ferstoarn,
Doch roustrûzen om dowen har wite nekke,
Lit de plysjes de hannen yn swarte wanten stekke.

Hy wie myn Noard, myn Súd, myn East en West,
Myn wurk fan troch-de-wyks en myn Sneinske rêst,
Myn middei, myn middernacht, myn praat, myn fers;
My tocht dy leafde wie foar ivich: ik siet dernêst.

Stjerren binne net wolkom no: smyt se derhinne;
Fuort mei de moanne en ûntmantelje de sinne;
Leegje de oseaan en lis de wâlden stil;
Want neat mear is der no dat ea goedkomme sil.

vertaeling: Marten Brouwer

BEGRAFFENIS-BLUES

Zet alle klokken stille, de tillefoon d'r uut,
veurkom mit 'n lekk're bonke alle honnegeluud,
de piano dichte, roffel stille op 'e tromme
breng de kiste buten, laot heur die rouwen mar kommen.

Laot vliegmesienen kreunend, cirkelend mit heur lot,
tegen de locht de bosschop schrieven: Hi'j is vot.
Strik doeven mit rouwbaand om heur witte nekken,
laot pelisies zwatte, ketoenen haansken antrekken.

Mien Oost en West, mien Noord en Zuud was hi'j
mien wark-deur-de-weke, mien 'zundagse-vri'j',
mien middag, mien naacht, mien praot en mien lied;
'k docht disse liefde is veur iewig, zo was et niet.

Steerns bin niet neudig, doe ze uut, stok veur stok;
ontmaantel de zunne, pak de maone ok:
Giet de oceaon leeg, kap bossen mit wottel en al;
d'r is now niks meer wat ooit nog goed kommen zal.

vertaeling: Harmen Houtman

BEGRAFFENISBLUES

Zet al de klokken stille, gooi de tillefoon d'r of,
de hond moet now niet goelen, lok him uut de hof.
Laot de piano zwiegen, allienig stille trommen,
dreeg dan de kiste op en laot de bidders kommen.

Laot vliegtugen in een bedroefde vlocht
'Hi'j is dood' schrieven in de zwaore locht,
Geef rouwkraegies van pepier an de doeven van et park,
laot pelisies zwatketoenen haansken dregen bi'j heur wark.

Hi'j was mien noord en zuud, mien westen en mien oosten,
mien wark-maot, die ok zundags kwam om mi'j te troosten.
Mien middag en mien naacht, mien tael, mien lied,
ik docht die liefde zal de hieltied blieven: doch niet.

Ik wil gien steerns meer om mi'j henne, doof ze ien' veur ien'
vot mit de zunne, ik kan gien maone zien.
De zeeën moe'n leeg en slao de bossen plat,
et is veurgoed verleuren: now hebben wi'j alles had.

vertaeling: Theo van de Bles

Henk Bloemhoff

Et Stellingwarfs Woordeboek

Ok dit keer, lezers, zal mien woordeboekstokkien spendeerd wezen an vraogen die d'r nog binnen over een stokmennig woorden die in et Stellingwarfs Woordeboek opneumen wodden moeten. Jim willen die vraogen misschien wel even weer beschouwen as een riegeltien puzelties? Daor bedoel ik niet mit dat jim de oplossing nog bedaenken moeten. Dus in de trant van: wat zol et meerst warschienlik wezen dat et betekent en zo. Nee, et gaot d'r ok now weer omme daj' naogaon aj' et van ooldsher kennen, wat de betekenis was en in welk dörp et woord in die vorm en betekenis veurkwam. Wie infermaosie opsturen wil, wi'k hierbi'j in et veuren bedaanken.

Et *oor* van et stel van een boerewaegen, wat was dat? Et sluuthoolt zol d'r op kommen! Et woord *oerkenblad* komt ok in Zuudwest-Drenthe veur en betekent daor hondsdraf. Wie wet of et in oons gebied vroeger ok zegd wodde, en waore? Wie kent nog et woord *ooriezernaalde* en wat was dat? Et woord *oosterpeertien* (of *peertien*) wodt opgeven veur libelle. Mar om welke soort gaot et dan en waor ligt de klemtoon in et woord?
Aj' et hebben over *noorderdamp*, gaot et dan om stofregen of om mist? En as een flesse lange anbreuken staot, wodde wel zegd: *Et verstaot him niet*? Dan bedarft et niet deur te lange te staon. Kent iene van de lezers dat zo, of in een aandere betekenis? Wat hul et *opkooksel* in, en kon een *opjutter* ok een klap wezen? Is et iene van jim bekend? *Et is ommezet mit volle maone*: wat hul dat in? *Een teste mit vuur kwam over*: is disse meniere van zeggen van vroeger bekend? Zo ja, wat hul et in?
Wet iene de betekenis van et woord *hokseklopper* misschien ok nog?
Ze wollen him de pette over de oren trekken: het dat ok een biezundere betekenis? Zo ja, wat hoolt et in as dat zegd wodt? *Ontnaoderen* hoolt onteigenen in. Waor is dat woord in die betekenis bekend? *Onbewiefd deur et leven gaon*: wie wet nog of disse meniere van zeggen vroeger bruukt wodde? Een *onbescheuren* antwoord geven: wie kent et nog van et gebruuk van vroeger en wat hul et in? En is bekend: *Ie bin mar iene dood schuldig* en wat hul dát in? *Kieken as een oele*: wat hul et in, veur zoveer et jim bekend is? *Hi'j is onveroolderd*: hi'j dot nog niet oold an, is nog jong genoeg: wodde dit bruukt en waore in oons gebied? Is et woord *nustploeme* bekend en wat hul et in? *De boot ofkeren*: is et nog bekend en wat is et? Kent iene van de lezers nog *prikhaemer*, een bepaolde hoolten haemer om *peggies* in de schoezolen te timmeren? *Hi'j staot d'r pral op*: hi'j wet zeker dat et zo is: wie kent et uut zien dörp van vroeger?
Wie kent uut zien dörp van vroeger *praom*, een hoolten raemwark om een koe op te leggen veur et slaachten? Vroeger mossen ze de turf *oftellen*: wat hul dit in? Wie kent van vroeger nog et woord *pochhaanse* veur opschepper? Waor zeden we wel *pissengriet* veur *pissende griete*?
Wie kent nog *Hi'j kan op iene poot niet lopen*: hi'j moet altied nog een twiede borrel en zo? Aj' ploeteren moeten dan wil et soms niet lokken, dan *komt et je vot weer naor de oren*: wie kent die meniere van zeggen en wat hoolt et in? As een piepe niet zo best trekt, wodde misschien wel es zegd: *Ie moe'n even anpappen*, en dat zol inholen: goed zoegen. Wie kent et zo van vroeger, en was de betekenis dan inderdaod zoas ik angeven hebbe? Uut Der Izzerd heb ik et zinnegien *Bi'j die boer lopen nogal wat podden op 't hiem*: *podden* zollen dan kalkoenen wezen. Wie kent et van vroeger zo uut zien dörp?
Daor kuj' mar pas op geven: wat hul et in? Waor wodden de woorden *palmstreek* en

pannehaoke bruukt, en wat hullen ze in? Wat was *een pak op 'e blote* nog meer as klappen veur 't gat? Een *matteraem*: wie kan d'r meer over vertellen? *Een rapzeme vent* zol hadde kunnen; waor wodde et zegd?
De *rammelmaande* was een *rammelbelle* van pitriet; wie kent dat zo uut zien dörp? Wie kent *raekeldobbe* (askegat onder de heerd), *rakkerd* veur lichem, *rattienrollen* veur een bep. kienderspullegien en *ram* veur een bep. diel van de ploeg? Wat hullen die woorden in?

Op 22 april 1996 raekte weg oonze woordeboekmitwarker uut de woordeboekgroep van De Fochtel de heer

Roelof Bult

in de leeftied van 90 jaor.

Zien enthousiaste mitwarking an et Stellingwarfs Woordeboek, van et begin of an, en zien grote inbreng van oolde woorden zal oons altied bi'jblieven.

Bestuur en passeniel.

Op 29 jannewaori 1996 raekte weg oonze trouwe woordeboekmitwarkster van de woordeboekgroep van Berkoop Vrouw

Bertha Menger-van der Weide

in de leeftied van omtrint 87 jaor.

Van et begin of an dee ze mit an et projekt Stellingwarfs Woordeboek. Heur enthousiaste mitwarking zal oons altied bi'jblieven.

Bestuur en passeniel.

Op 16 juli 1996 raekte weg oonze woordeboekmitwarkster van de woordeboekgroep van Ni'jhooltpae Vrouw

Hendrikje Veenstra

in de leeftied van 87 jaor.

Van et aldereerste begin of dee Vrouw Veenstra mit groot enthousiasme mit an et projekt en hadde ze een grote inbreng van oolde woorden en aandere biezunderheden. Ok heur belangstelling veur de ofronding van et projekt zal ons altied bi'jblieven.

Bestuur en passeniel.

Veurbi'j, veurbi'j, veurgoed veurbi'j

Albertha de Lange-van der Heide mit de beide körven mit bakkersgoed d'r in.

Op disse foto staot Albertha de Lange-van der Heide, geboren op 'e Westvierdepatten in Noordwoolde in 1874, wegraekt in november 1937.
De foto zal neumen wezen in ongeveer 1930 deur fotograaf Japie de Vos, doe wonende op et West van Noordwoolde.
In et eerste van heur trouwen hebben ze even in Buil woond, laeter op 'e Spoekedam in Noordwoolde. Ze ventte de laeste jaoren twie daegen in de weke veur bakker Bergsma van et Oost van Noordwoolde.
Tegen Sunderklaostied kwammen daor nogal wat daegen bi'j, want dan kwam et Sunderklaosgoed d'r ok bi'j in de körven.

Op de vraoge an Wijnand de Lange uut Wolvege, de ienigste van de zeuven kiender, die veurig jaor nog in leven was, wat ze d'r mit verdiende was hi'j kot en bondig: 'Dat wodde oons niet verteld, mar et zal wel niet vule west hebben.'
Vrouw De Lange praotte 'klonies', mar heur man praotte Stellingwarfs, hi'j verdiende as jongkerel de kost in et vene, laeter meer in et losse wark bi'j de boer. Deurdat de vrouw vaeke in natura betaeld wodde ontleup hi'j in elk geval veur een pat de verplichte winkelnering van de veenbaos.
Wie meer biezunderheden van heur wet mag best even kontakt opnemen mit iene van de kleinkiender: Alberta Nijboer-Blaauwbroek uut Oosterwoolde, tillefoon 0516-512911 of mit de redaktie van *De Ovend*.
De meerste kleinkiender weten zo goed as niks van heur of, dat die zollen wat meer gegevens best op pries stellen. (kn)

WAT IS D'R NOW STELLINGWARFSER AS 'N STELLINGWARVER BAANK?

De Coöperatieve Veurschotbaank. Een typisch Stellingwarver baank.
Mit vestigings in Berkoop en Noordwoolde.
Een kleine baank dus, mar wel mit grote prestaosies.
Kiek mar es naor oonze rentetarieven.
Of naor oonze hypotheken.
Die kun mit glaans elke vergelieking deurstaon.
Mar niet alliend op financieel gebied het de Veurschotbaank
grote veurdielen.
Ok op et persoonlike vlak staon wi'j oons mannegien/vrouwgien.
Bi'j oons hebben klaanten een naeme en kriegen alle andacht
die ze verdienen.
Mar zeg now zels, zo heurt et toch ok in de Stellingwarven?

De Veurschotbaank.
Een kleine baank, mit een compleet dienstepakket.
Van Supersperen tot Hypotheek,
van Verzekering tot Rekening Couraant.
En butendat: De baank die jow tael praot...

DE VEURSCHOTBAANK, DE STELLINGWARFSTE BAANK VAN DE STELLINGWARVEN

Coöperatieve Voorschotbank B.A.

Willinge Prinsstraote 20
Postbusse 1
8420 AA Berkoop
Till. 0516-451441

Heufdstraote Oost 6
Postbusse 101
8390 AC Noordwoolde
Till. 0561-432825